

JULKISEN ALAN TYÖELÄKEOSAAJA

**Korvaava työ,
osatyökykyiset ja
työkykykoordinaattorit
kunta-alalla**

Osallistu keskusteluun
Twitterissä:
#kevaseminaari

1.12.2017 Rake-sali

Ohjelma

- 9:00 **Tutkimusseminaarin avaus**
- Tapio Ropponen, Keva
- 9:10 **Korvaava työ kunta-alalla**
- Satu Haapakoski ja Laura Pekkarinen, Keva
- 10:00 **Miltä näyttää osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevien työelämä kunta-alalla?** - Jenni Ervasti, Työterveyslaitos
- 10:30 **Työkykykoordinaattorina kunta-alalla**
- Riikka Hemmi-Lehtola, Porin kaupunki ja Tampereen yliopisto
- 11:15 **Lopuksi**
- Toni Pekka, Keva

Työuria ja osatyökykyisten työssä jatkamista tuetaan kuntaorganisaatioissa erilaisin keinoin

JULKISEN ALAN TYÖELÄKEOSAAJA

Korvaava työ kunta-alalla

Toimintatavan suunnittelu ja käyttö

Satu Haapakoski ja Laura Pekkarinen

1.12.2017

Mitä tutkittiin?

- Kuinka laajasti, missä työtehtävissä ja sairauksissa korvaavaa työtä käytetään?
- Miten korvaava työ on suunniteltu yhteistyössä?
- Minkälaisia kokemuksia korvaavasta työstä on?

Kuka vastasi?

- Keskisuurten ja suurten kuntaorganisaatioiden henkilöstöasioista vastaavat, n = 151 vastausprosentti 50
- Sähköinen kysely

Korvaavan työn käsite ei vielä ole vakiintunut

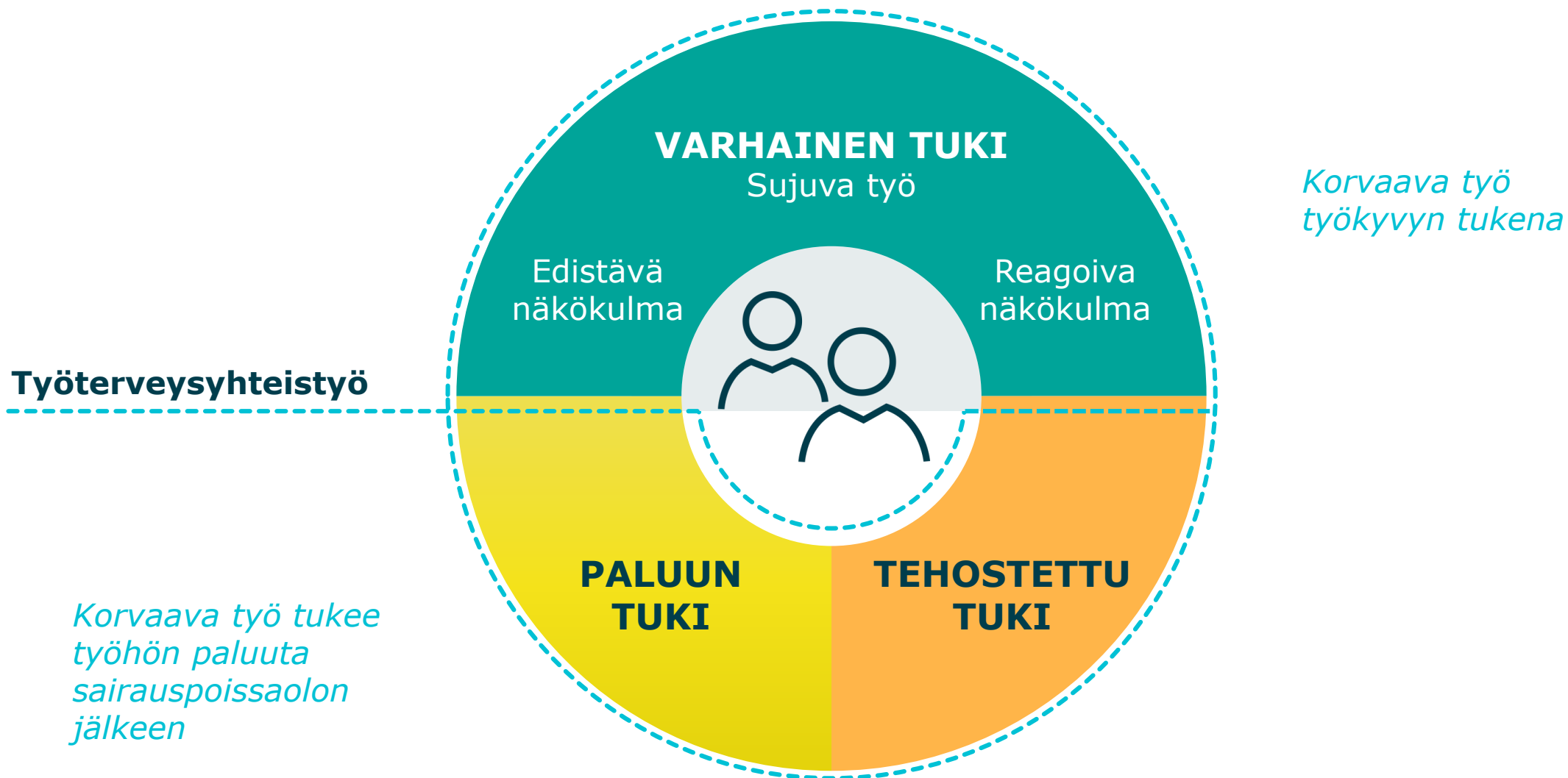
Korvaavan työn määrittely

” Periaatteena on, että mitä vähemmän ja mitä lyhyemmän aikaa sairaus heikentää työkykyä, sitä parempi vaihtoehto korvaava työ on”

Milloin?	1) Ohimenevä, viikoissa paraneva sairaus 2) Lyhyen sairauspoissaolon jälkeen tai asemasta
Mitä työtä tehdään?	Mahdollisuuksien mukaan normaalit työtehtävät, 100 % työaika Myös muu työ, oma työ muokattuna, koulutus, etätyö, perehdyttäminen
Miten kauan?	Väliaikainen muutos 1pvä - x kk
Työsopimus	Toimitaan yleensä voimassaolevan työsopimuksen puitteissa
Palkka	Normaali palkka
Vastuutaho	Työnantaja

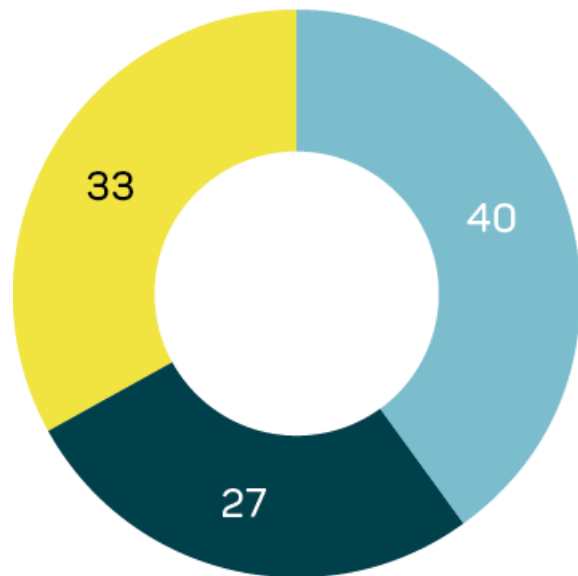
Lähde: Markkula, Koskinen & Virta, 2009

Korvaava työ on osa työkyvyn aktiivista tukea

Korvaava työ on yleistymässä, mutta käsitteen vakiintumattomuus näkyy käytössä

Onko organisaatiossanne käytössä korvaavan työn toimintatapa? (%)

- Kyllä, meillä on käytössä kuvatus mukainen korvaava työ
- Ei, mutta meillä on käytössä toimintatapa, joka on joiltakin osin samanlainen
- Ei, meillä ei ole käytössä minkäänlaista korvaavaa työtä

Korvaava työ kunta-alalla – Keva

Korvaava työ ei ole käytössä, mutta siitä on usein keskusteltu...

Mallin luominen on vielä kesken, keskusteltu asiasta on paljon, mutta vielä käytännön toimenpiteet ovat tekemättä.

Vaatii tietyn kypsyyden ja kuljetun matkan työkykyjohtamisen saralla organisaatiolta että tuohon ollaan valmiita.

Korvaavan työn järjestämiseen ei ole saatu vastakaikua kentältä yrityksistä huolimatta.

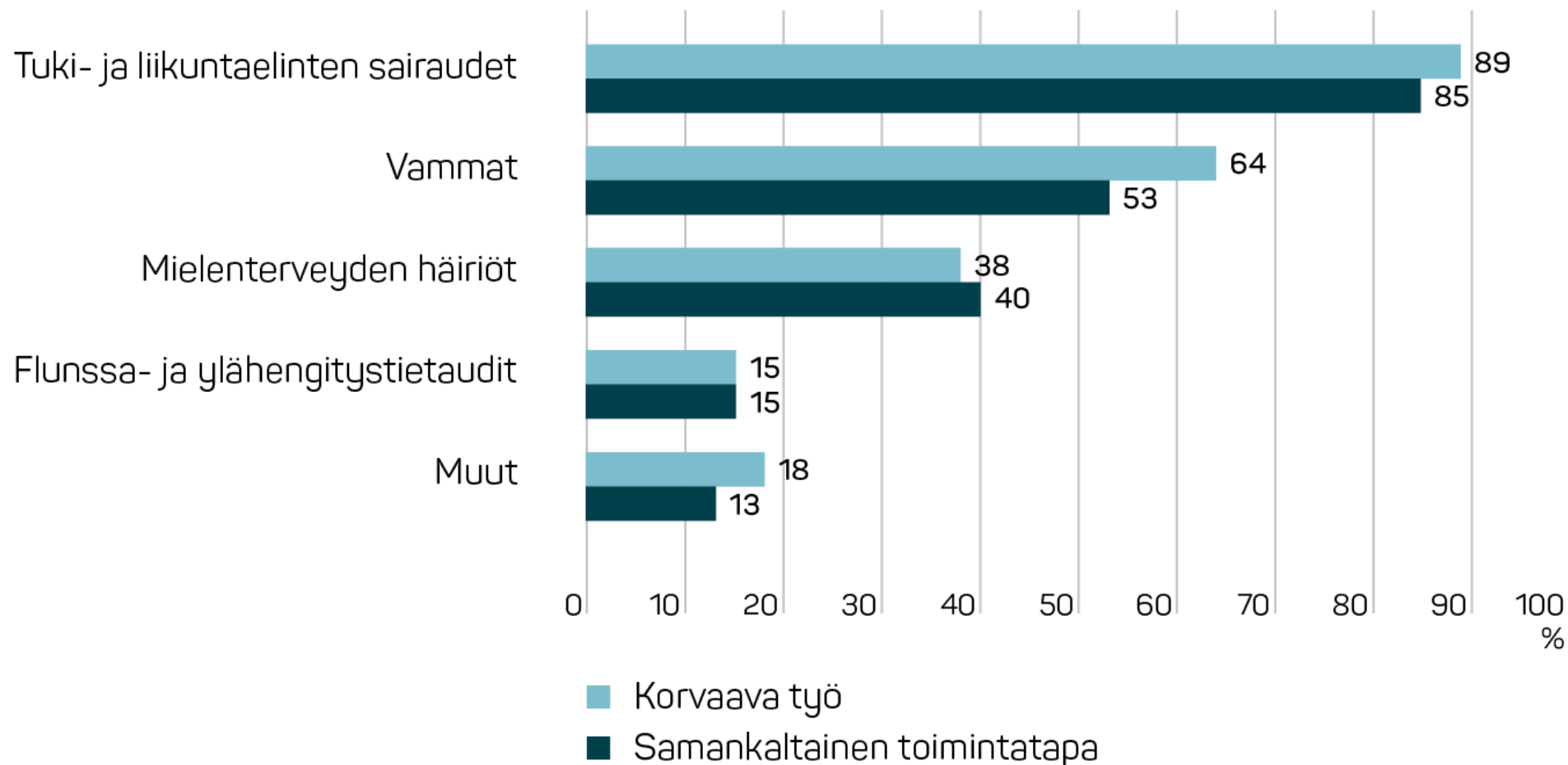
Organisointi tuntuu työläältä ja siihen ei yksinkertaisesti ole ollut kenelläkään aikaa.

**Korvaavaa työtä
käytetään eri tavoin**

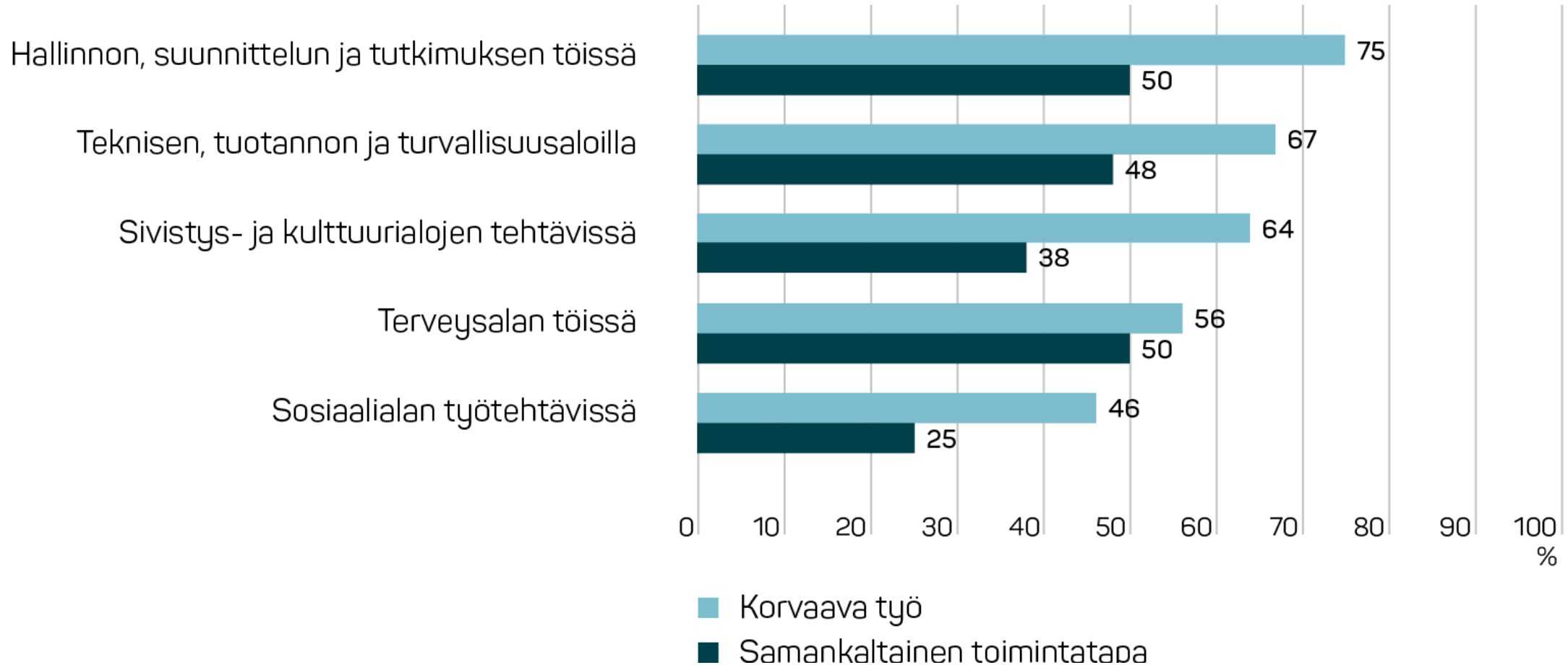

Korvaavaa työtä käytetään yleisimmin tuki- ja liikuntaelinten sairauksissa ja vammoissa

Korvaavan työn tai samankaltaisten toimintatapojen käyttö eri sairausryhmissä.

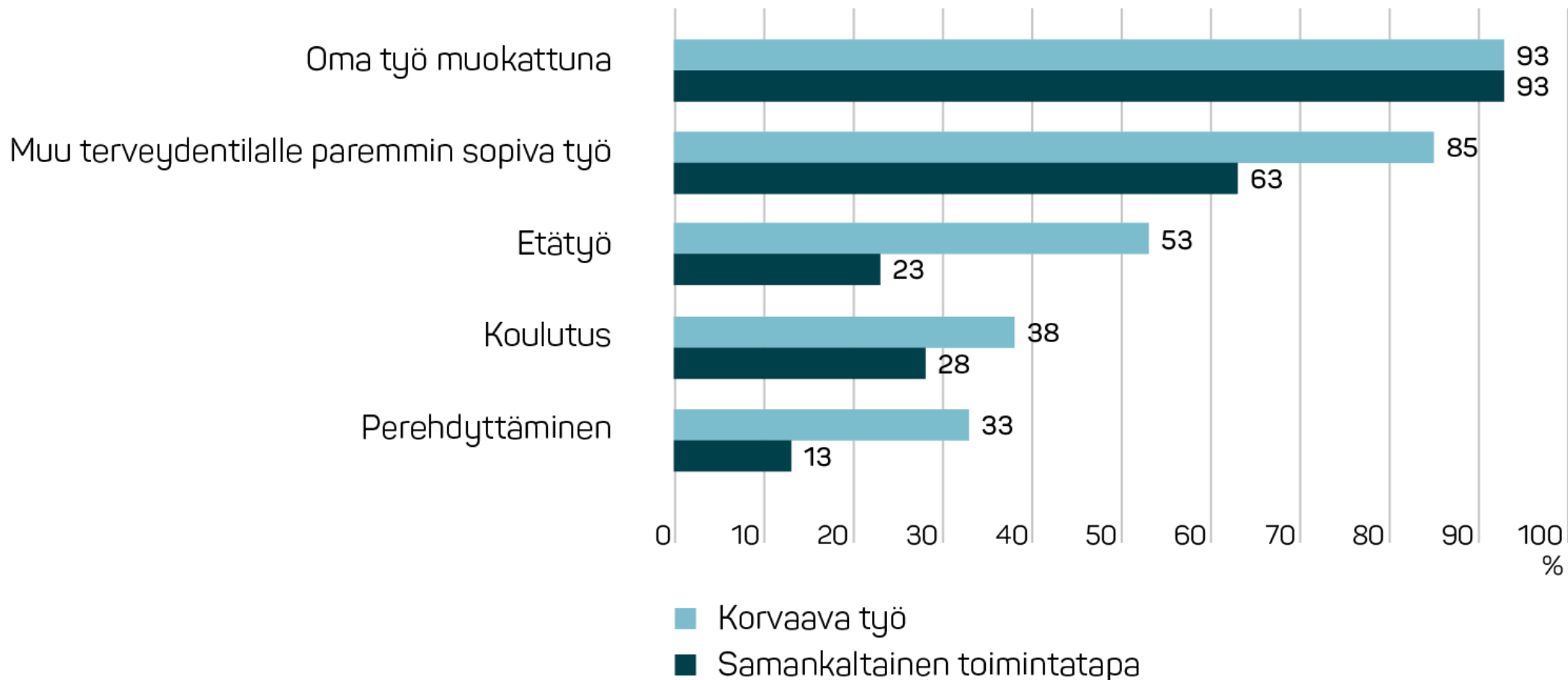

Korvaavaa työtä käytetään eri tavoin eri ammattiryhmissä

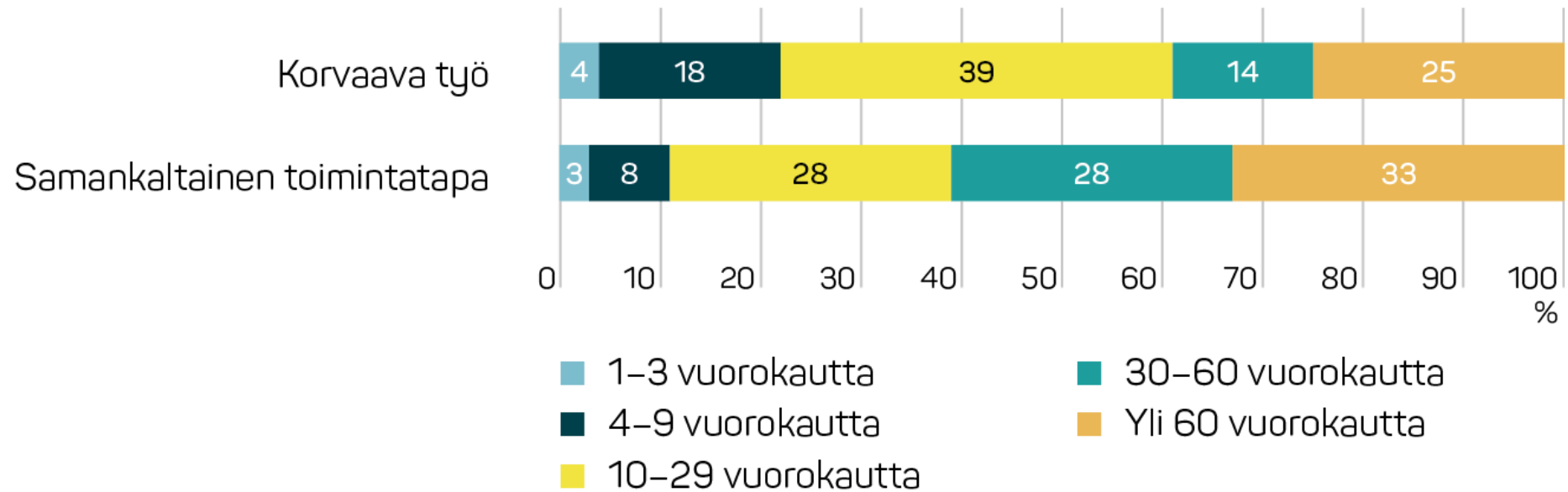
Korvaavaa työtä käyttävissä organisaatioissa on käytössä moninaisemmat työn muodot

Korvaavassa työssä tai samankaltaisissa toimintatavoissa käytettävät työn muodot.

Korvaavan työn jakso kestää tyypillisimmin alle 30 vuorokautta

Korvaavan työn tai samankaltaisen toimintatavan jakson tyypillisin pituus.

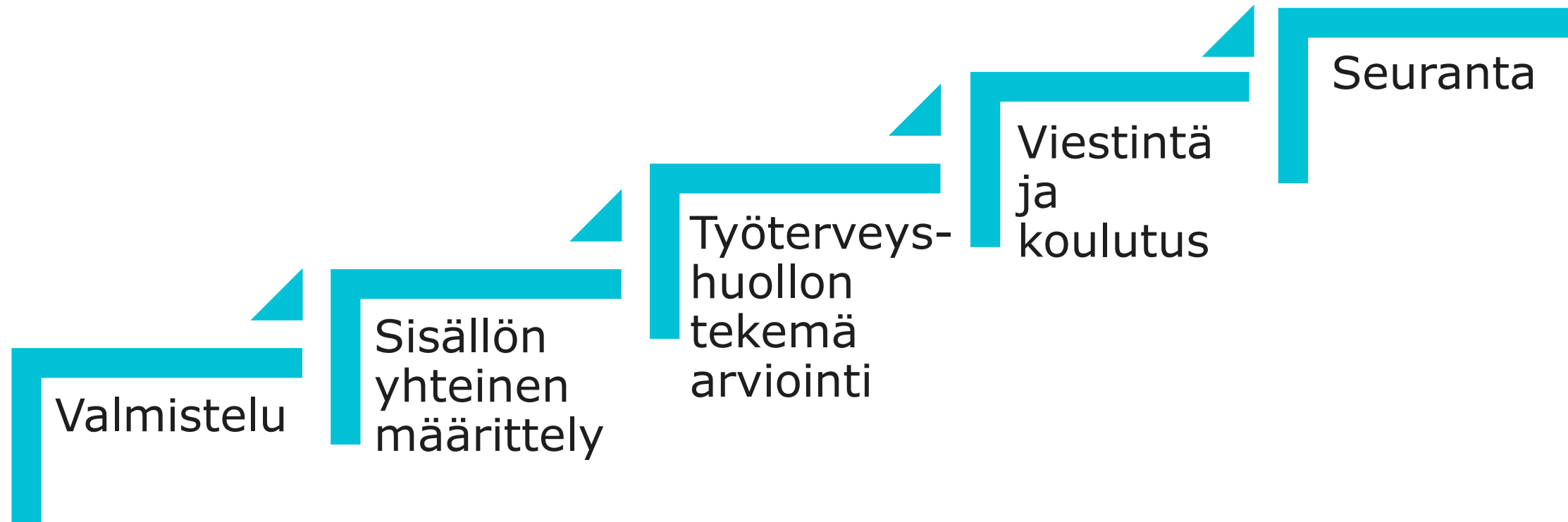
Korvaava työ kunta-alalla – Keva

**Yhteisistä
pelisäännöistä on
sovittava –
tai ei voida puhua
korvaavasta työstä**

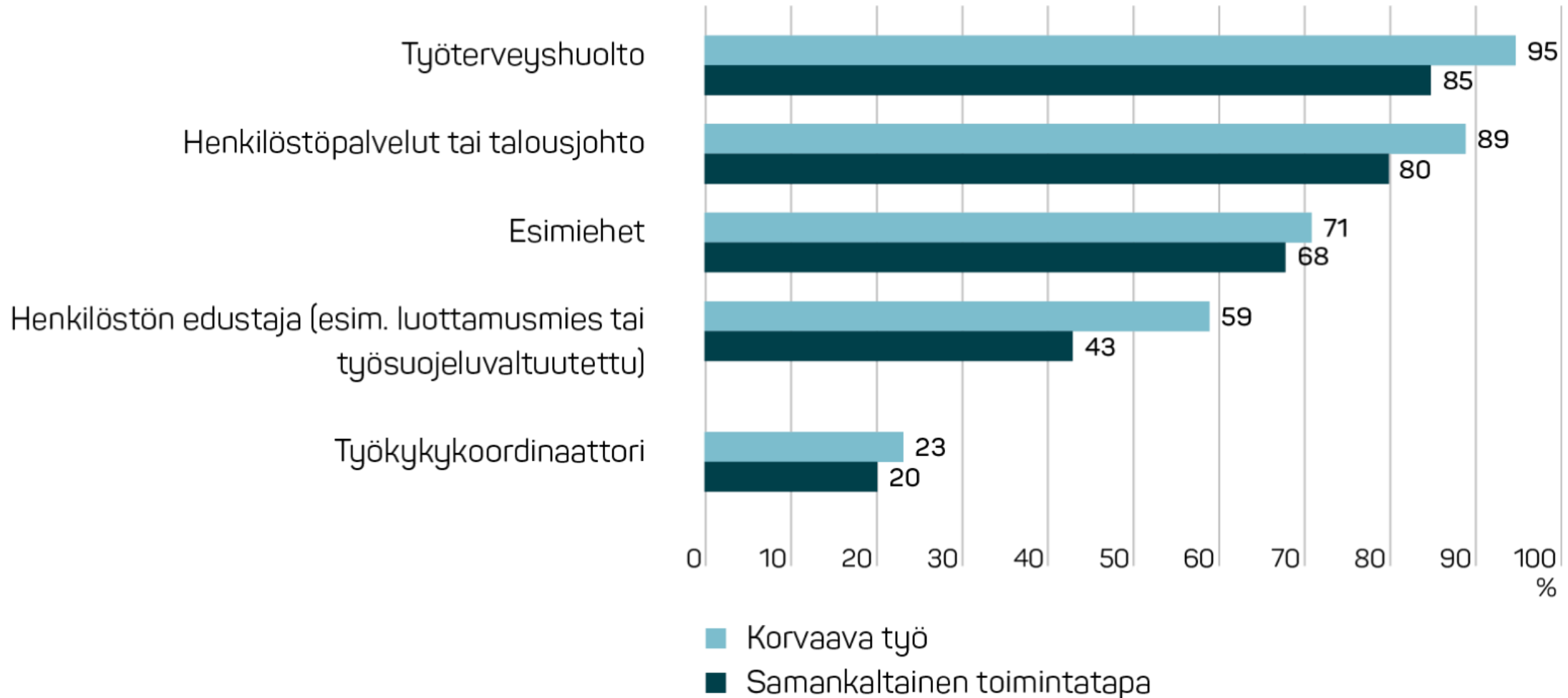
Korvaavan työn suunnittelussa on suuria eroja organisaatioiden välillä

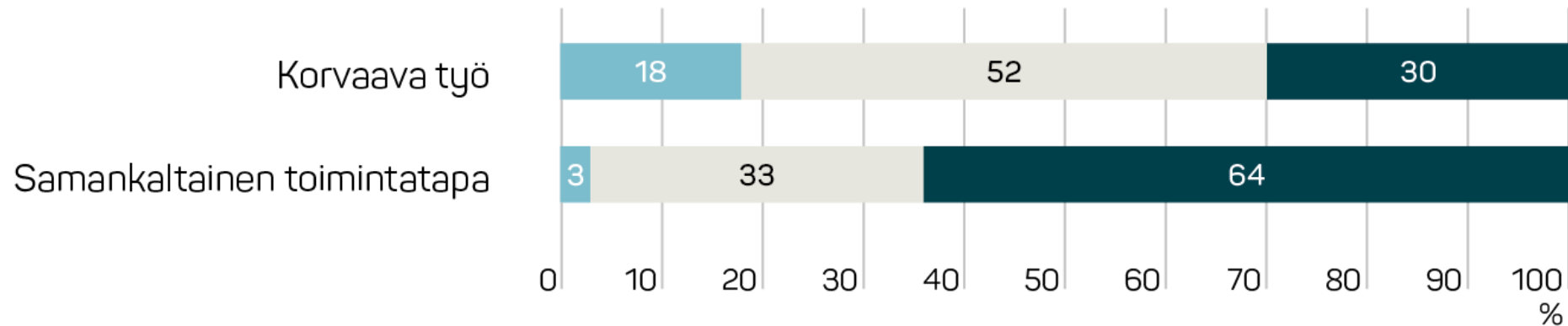
Valmisteluun osallistuvat yleisimmin henkilöstöhallinto ja työterveyshuolto

Korvaavan työn tai samankaltaisen toimintatavan valmisteluun osallistuneet tahot.

Sisällön yhteinen määrittely: korvaavassa työssä työtehtävistä sopimisesta on ohjeistettu

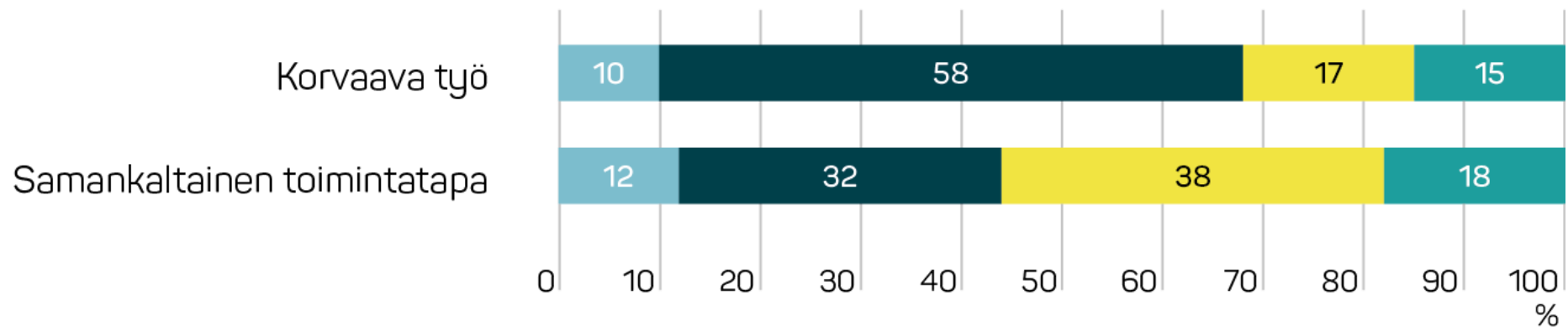
Työtehtävien määrittely korvaavassa työssä tai samankaltaisessa toimintatavassa.

- Korvaavassa työssä tehtävät työtehtävät on määritelty
- Korvaavia työtehtäviä ei ole määritelty, mutta olemme muuten ohjeistaneet työtehtävistä sopimisesta
- Korvaavan työn työtehtäviä ei ole määritelty eikä ohjeistettu

Korvaavassa työssä työterveyshuolto arvioi korvaavan työn mahdollisuuden

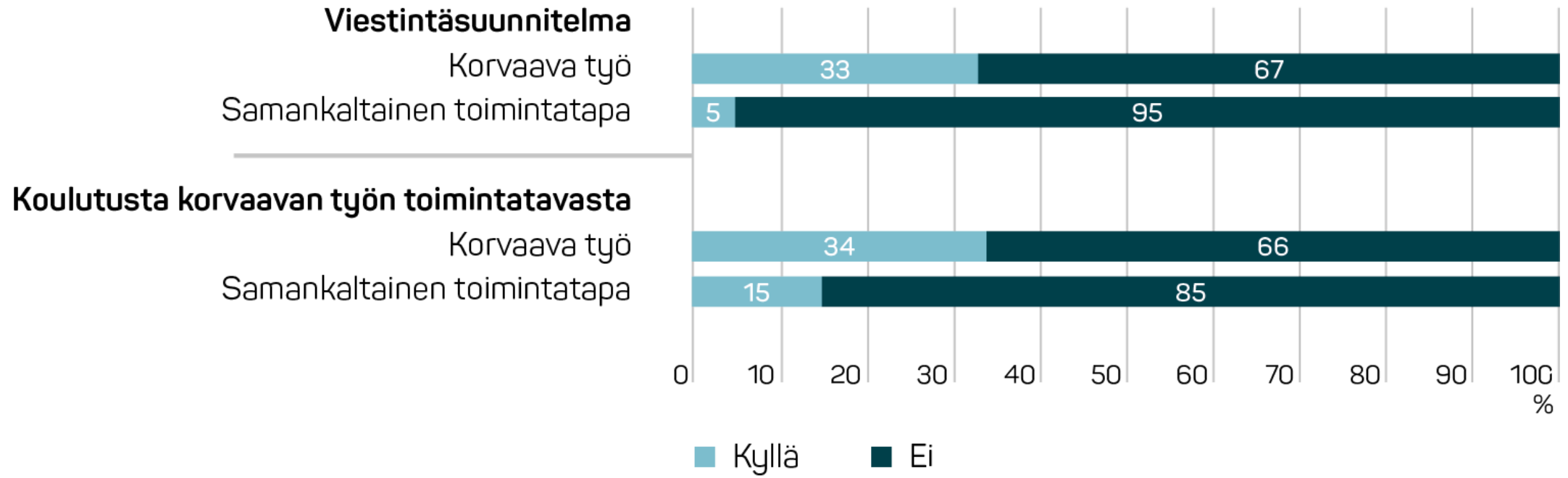
Lääkärin kirjoittama lausunto korvaavan työn tai samankaltaisen toimintatavan käytöstä.

- Lääkäri kirjoittaa työkykytodistuksen (ns. fit note), kun suosittelee korvaavaa työtä
- Lääkäri kirjoittaa sairauspoissaolotodistuksen, johon liittyy lausunto työntekijän työkyvystä korvaavaan työhön
- Lääkäri ei kirjoita lausuntoa
- Muun

Viestinnän suunnittelu ja koulutus ovat yhä harvinaisia

Onko tehty viestintäsuunnitelma ja tarjottu koulutusta korvaavasta työstä tai samankaltaisesta toimintatavasta?

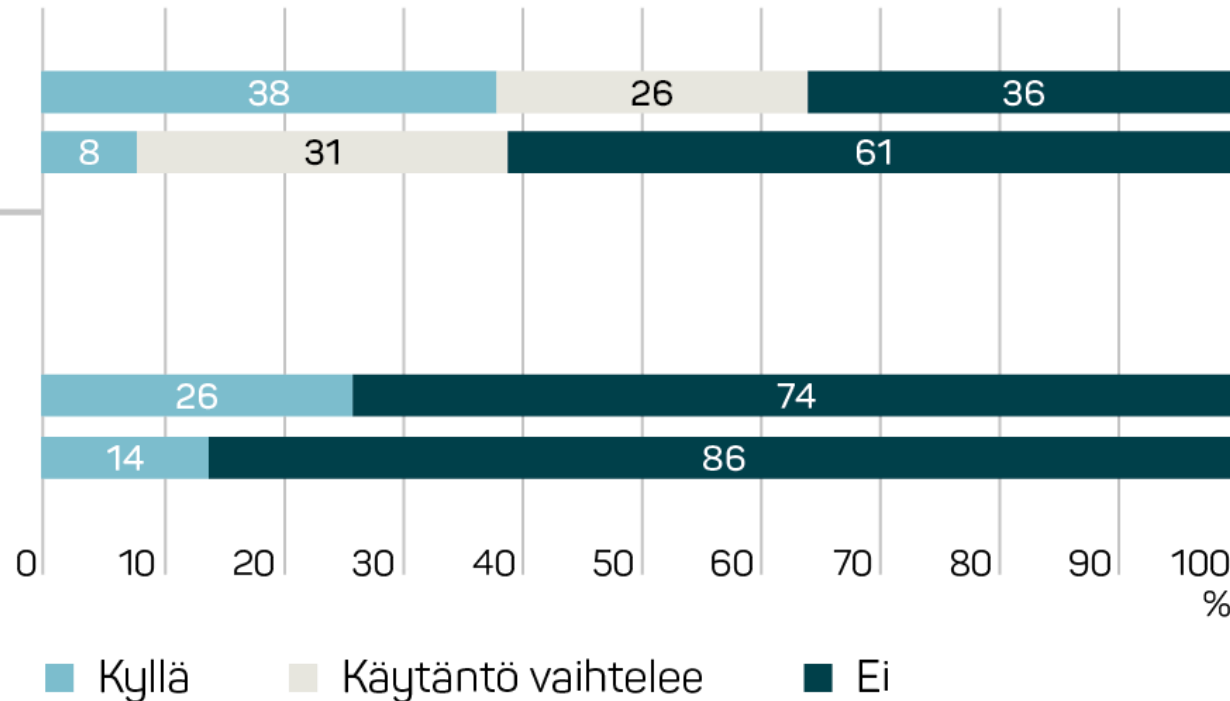
Korvaavan työn tai samankaltaisen toimintatavan kirjaaminen ja raportointi.

Kirjataan korvaavan työn tekeminen?

Korvaava työ
Samankaltainen toimintatapa

Onko määritelty, miten raportoidaan organisaation tasolla?

Korvaava työ
Samankaltainen toimintatapa

MITEN EDETÄ KORVAAVAN TYÖN SUUNNITTELUSSA?

Tavoitteena korvaavan työn suunnitelmallinen käyttö:

Korvaava työ kytkeytyy työkyvyn johtamisen kokonaisuuteen.

Korvaava työ on monipuolisesti käytössä eri työtehtävissä.

Toimintatavasta hyötyvät työntekijä, työnantaja ja työyhteisö sekä organisaation asiakkaat palvelun laadun parantuessa.

3

Huomio toimintatavan juurruttamiseen viestinnän ja koulutuksen avulla. Käytölle asetetaan tavoitteet, sekä suunnitellaan kirjaaminen ja raportointi. Sovitaan työterveyshuollon toimista.

2

Suunnittelun käynnistäminen yhteistyössä: yhteinen keskustelu korvaavan työn työtehtävistä ja viestinnän suunnittelu.

1

Valmistelu: eri toimijoiden osallistaminen ja toimintatavan käsittely yhteistoiminnassa.

“Se on järkevää toimintaa kaikilta osin.”

– Mitä hyötyä on korvaavasta työstä?

Työntekijälle:

- Tukee työmotivaatiota ja mahdollistaa työssä jatkamisen
- Säilyttää ammattitaidon
- Vähentää sairauspoissaolopäiviä

Työnantajalle:

- Säästöt sairauspoissaolokustannuksissa
- Työpanos hyötykäyttöön
- Toimintatapojen kehittyminen

Työyhteisölle:

- Lisäresurssi
- Suvaitsevaisuus ja ymmärrys osatyökykyisyydestä ja uusista toimintatavoista

Ongelmia:

Vaikeus löytää sopivia työtehtäviä

Työntekijöiden varauksellinen suhtautuminen

Esimiesten ja työterveyshuollon vaihteleva tietoisuus

MITEN EDETÄ KORVAAVAN TYÖN SUUNNITTELUSSA?

Tavoitteena korvaavan työn suunnitelmallinen käyttö:

Korvaava työ kytkeytyy työkyvyn johtamisen kokonaisuuteen.

Korvaava työ on monipuolisesti käytössä eri työtehtävissä.

Toimintatavasta hyötyvät työntekijä, työnantaja ja työyhteisö sekä organisaation asiakkaat palvelun laadun parantuessa.

3

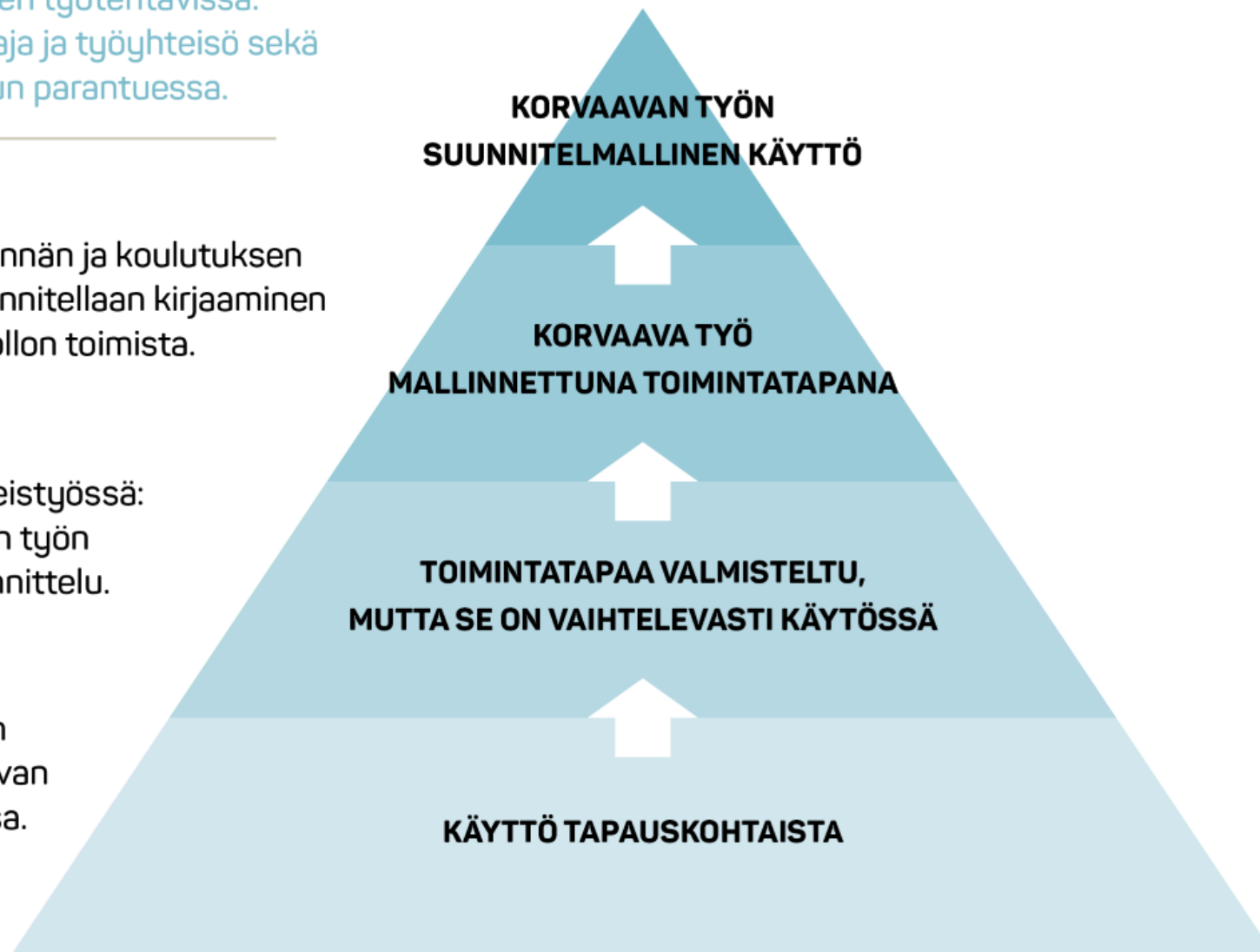
Huomio toimintatavan juurruttamiseen viestinnän ja koulutuksen avulla. Käytölle asetetaan tavoitteet, sekä suunnitellaan kirjaaminen ja raportointi. Sovitaan työterveyshuollon toimista.

2

Suunnittelun käynnistäminen yhteistyössä: yhteinen keskustelu korvaavan työn työtehtävistä ja viestinnän suunnittelu.

1

Valmistelu: eri toimijoiden osallistaminen ja toimintatavan käsittely yhteistoiminnassa.

Työterveyslaitos

Miltä näyttää kunta-alan osatyökykyisen työelämä?

Tutkimusseminaari korvaavasta työstä, osatyökykyisistä ja työkykykoordinaattoreista kunta-alalla

1.12.2017

Jenni Ervasti, erikoistutkija

Ville Aalto, erityisasiantuntija

Tuula Oksanen, johtava asiantuntija

Marianna Virtanen, tutkimusprofessori

Tutkimustehtävät

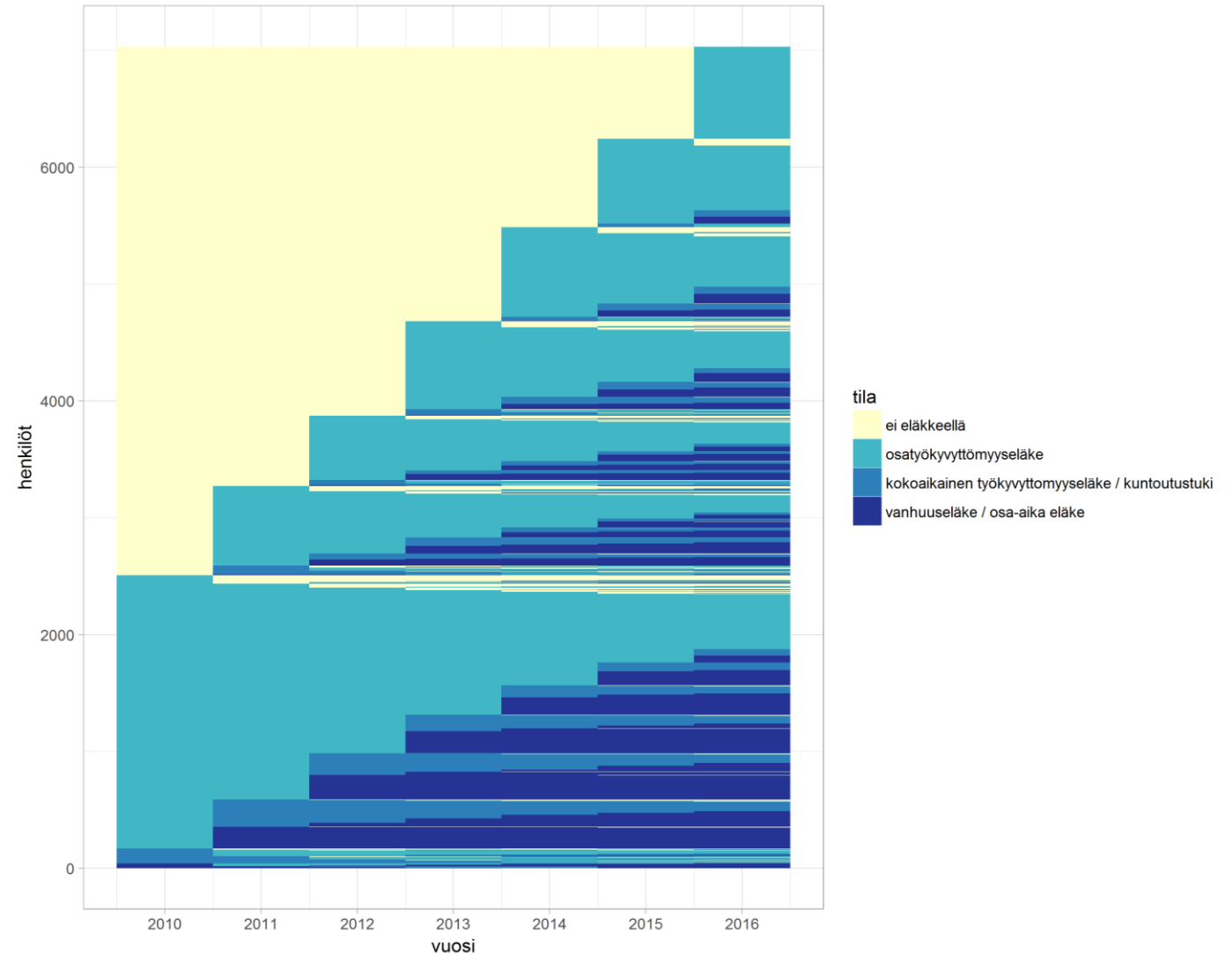
1. Miten osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevien työkyvyttömyys tai työhön paluu etenee osatyökyvyttömyysetuuden myöntämisen jälkeen?
2. Mitkä tekijät kuvaavat osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevia? Miltä tämä ryhmä kunta-alalla näyttää sosiodemografisten tekijöiden sekä terveyden ja työolojen kautta kuvattuna?

Tutkimusaineiston kuvaus

- Tutkimuksen kohdejoukko poimittiin Työterveyslaitoksen Kuntasektorin henkilöstön seurantatutkimuksen (Finnish Public Sector Study, FPS) osallistujista (n=477 509). FPS-aineisto kattaa noin 30 % Suomen kuntasektorin työntekijöistä.
  - Aineistoon on yhdistetty työnantajien rekisteritietoja (sukupuoli, ikä, ammattiasema, sairauspoissaolot ilman diagnoositietoa) sekä Kelan lääkeostojen erityiskorvausoikeusrekisteristä tiedot kroonisista sairauksista (= diabetes, sydämen vajaatoiminta, sepelvaltimotauti, krooninen verenpainetauti, nivelreuma ja keuhkoastma). Lisäksi syöpärekisteristä poimittiin syöpätapaukset.
- FPS-aineistosta ne, joilla oli Kevan KuEL-rekisterin mukaan osatyökyvyttömyyseläke vuosina 2010-2016 muodostivat tämän tutkimuksen aineiston (n=7032). Tälle joukolle poimittiin tiedot joulukuussa maksussa olevista eläkkeistä eläkelajeittain.

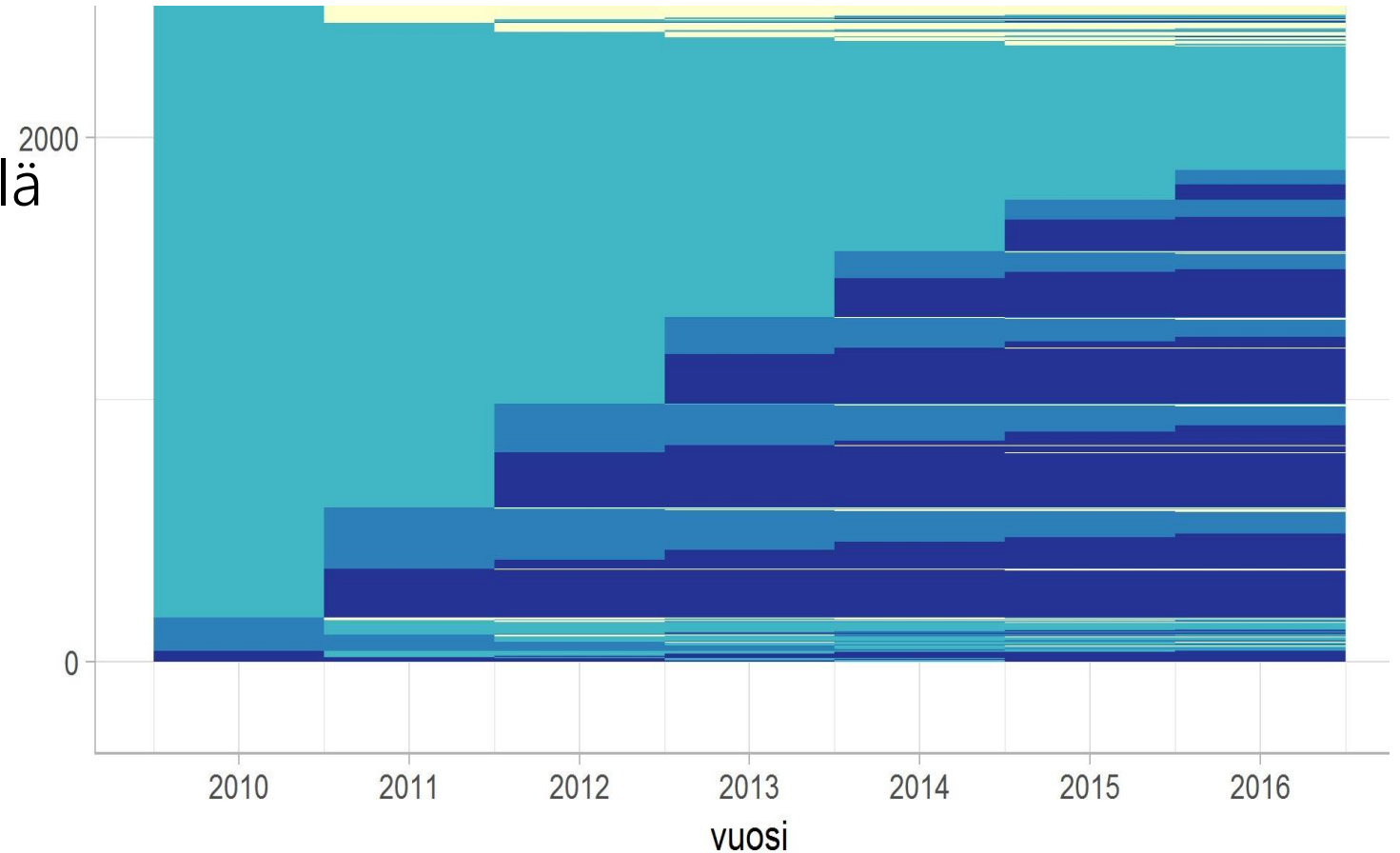
Osatyökyvyttömyyseläkkeet 2010–2016: rekisteriaineisto (n=7032)

- Kaikilla tutkimusjoukkoon kuuluvilla osatyökyvyttömyyseläke jossain vaiheessa seuranta = Kevan KuEL-rekisterissä joulukuussa 2010-2016 maksussa olleet eläkkeet
  - vuonna 2010 osatyökyvyttömyyseläkkeellä oli kolmannes tutkimusjoukosta
- Osatyökyvyttömyyseläke vaihtui kokoaikaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen/kuntoutustukeen hieman alle 10 prosentilla vuosittain
- Osatyökyvyttömyyseläke vaihtui vanhuuseläkkeeseen hieman alle 10 prosentilla vuosittain
- Noin 3-4 prosenttia osatyökyvyttömyyseläkkeen saajista palasi työmarkkinoiden käyttöön vuosittain

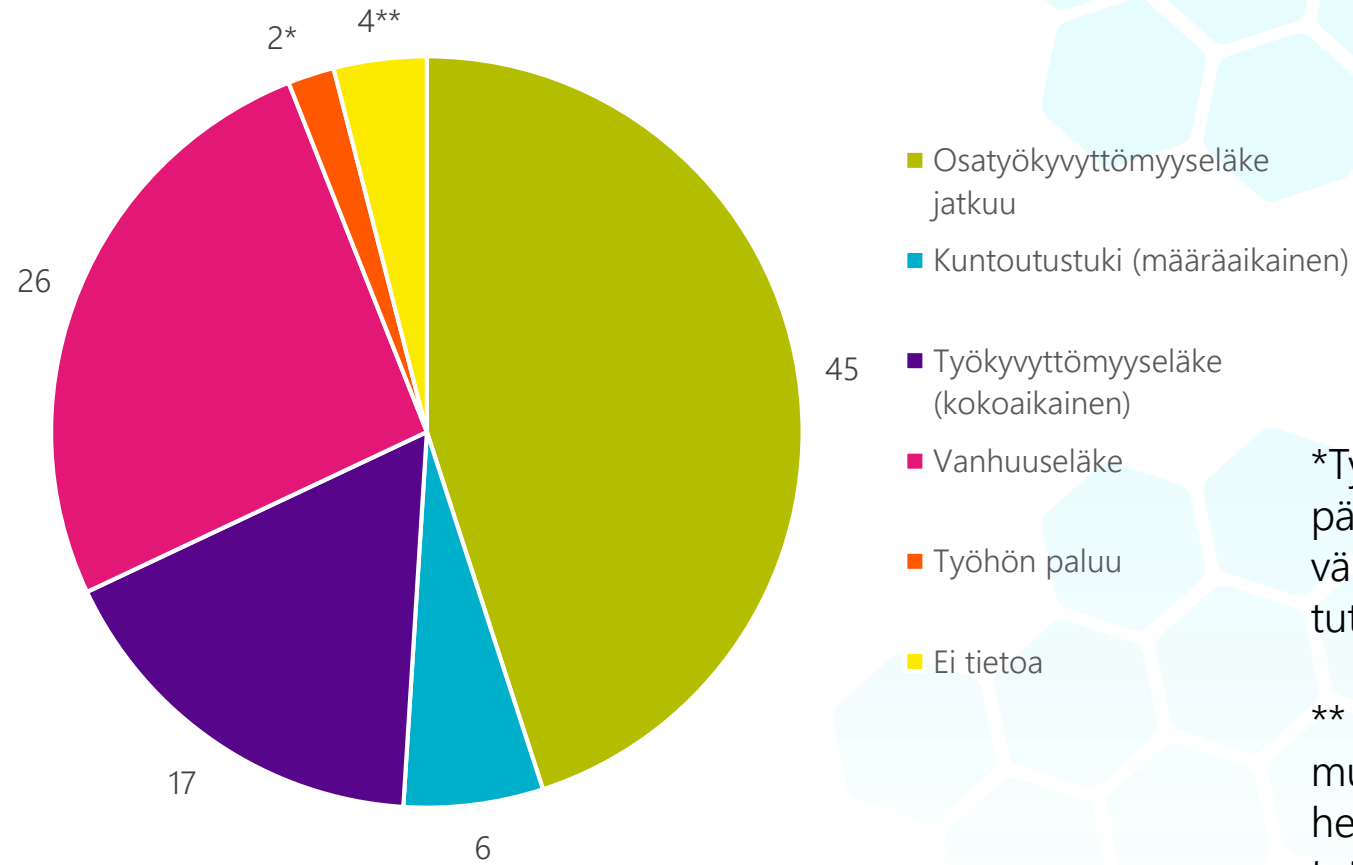

Vuonna 2010 eläkkeellä olleet seurannassa n=2508

- 10 prosenttia pysyi osatyökyvyttömyyseläkkeellä koko seurannan ajan
- 4-5 prosenttia palasi työmarkkinoiden käyttöön vuosien 2011-2016 aikana.
- Noin 3 prosenttia pysyi työmarkkinoiden käytössä vuoden 2016 loppuun mennessä

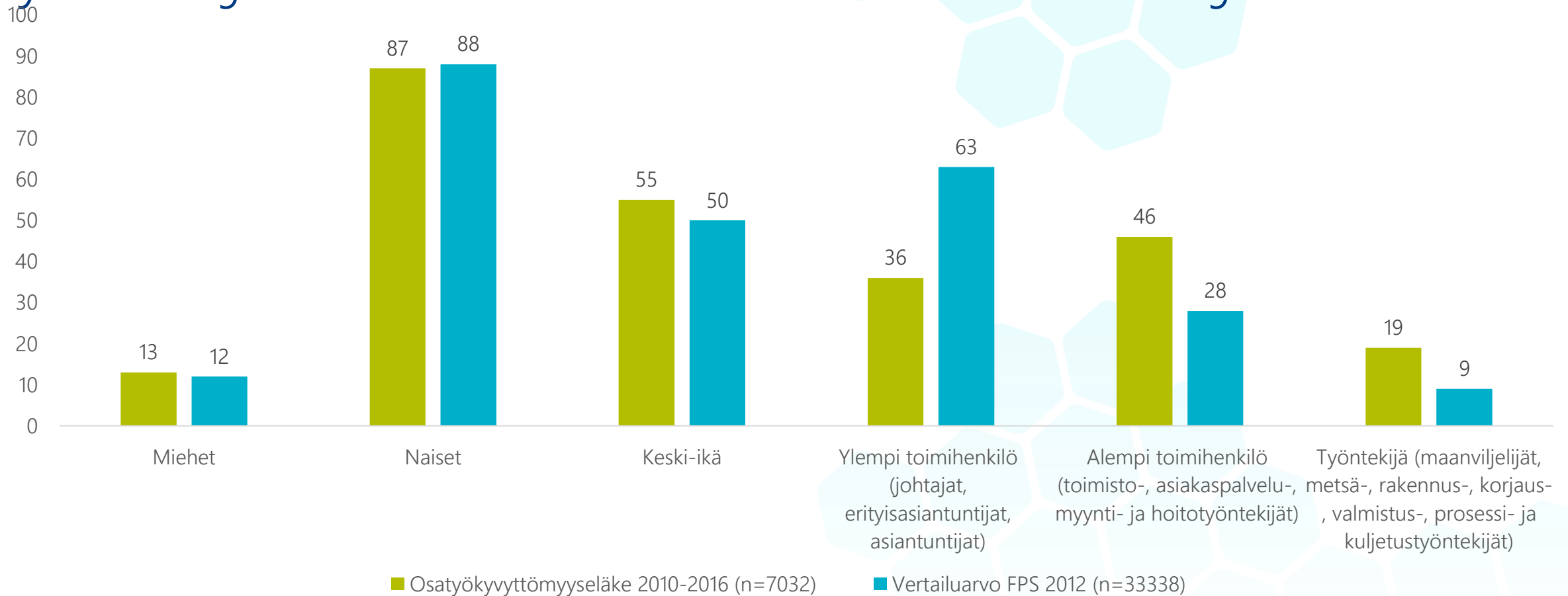
Työmarkkinastatus osatyökyvyttömyyseläkkeen loppuessa/ seurannan lopussa 2011-2016 (n=7032)

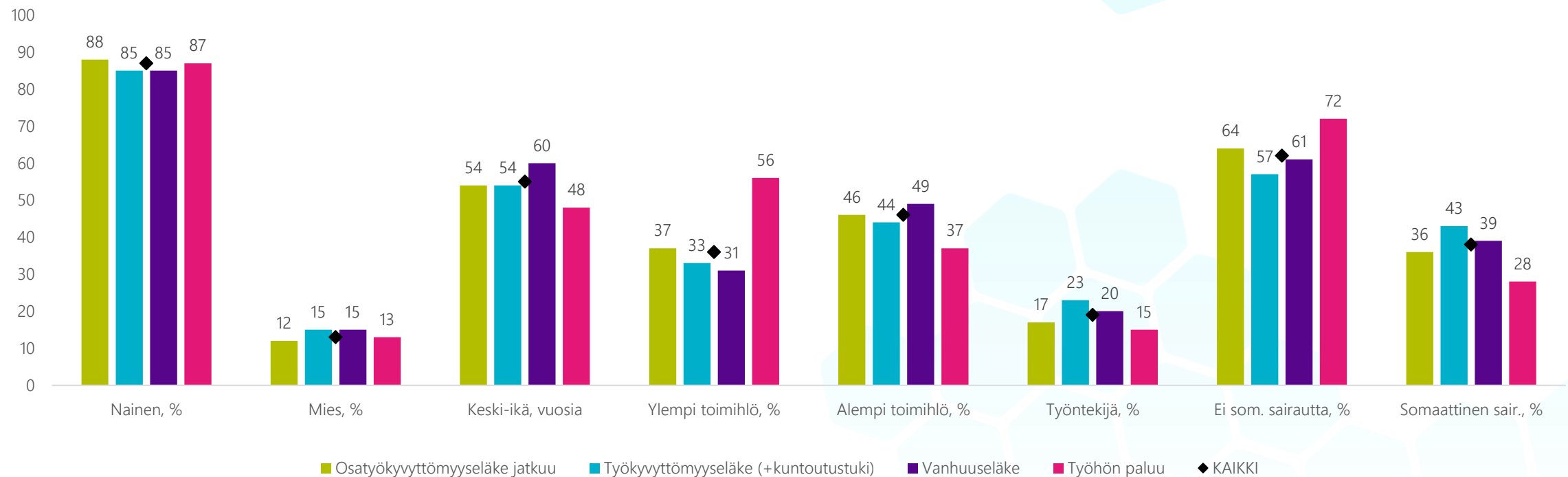
*Työhön paluu = eläkkeen päättymistä seuraavana vuonna on vähintään yksi henkilötyökuukausi tutkimuskunnissa

** Ei tietoa = ei eläkepäättöstä, muttei myöskään henkilötyökuukausia tutkimuskunnissa (työtön, työssä muualla, kuollut)

Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajat iäkkäämpiä ja useammin alempia toimihenkilöitä ja työntekijäasemassa verrattuna FPS-vastaajiin

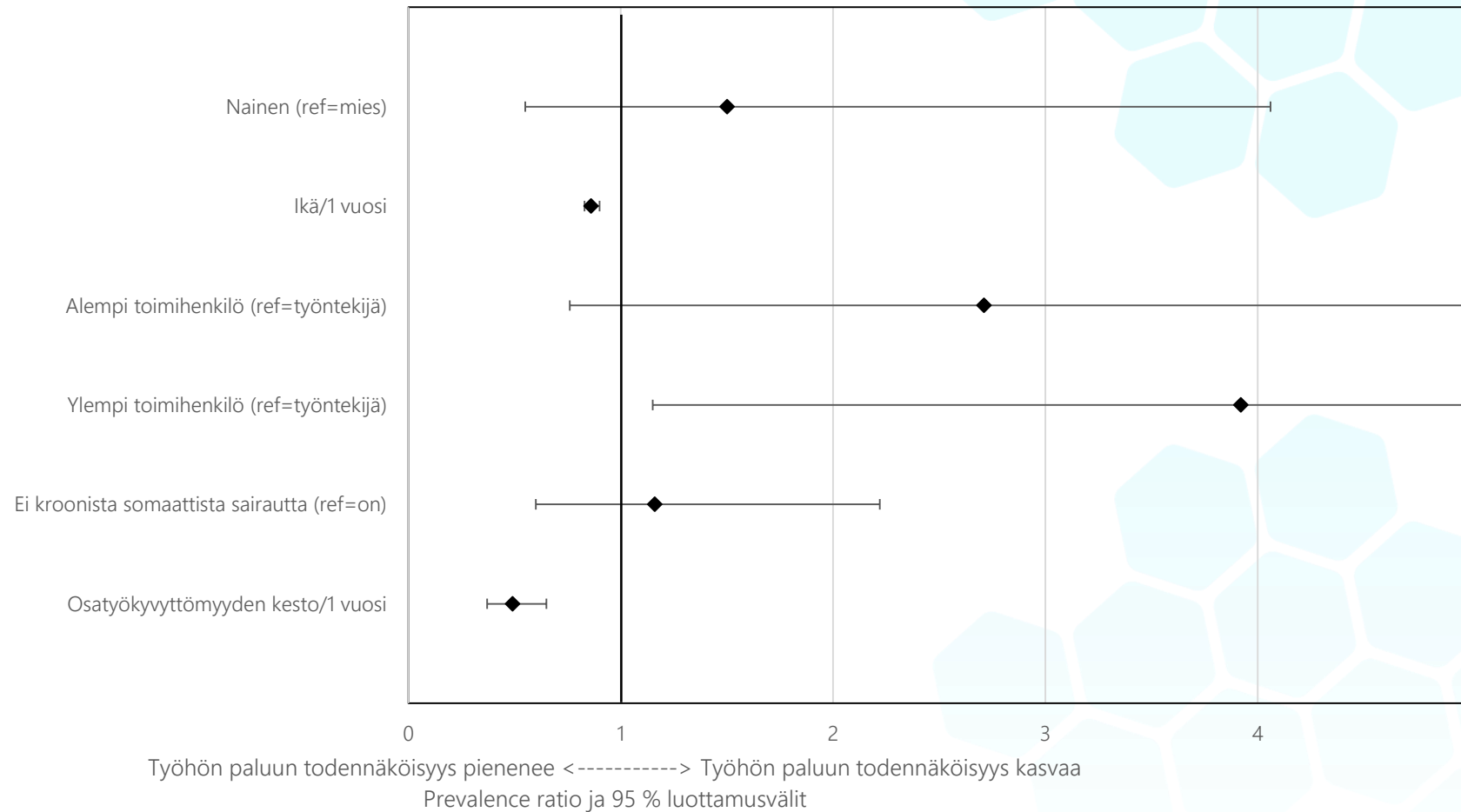

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet iäkkäämpiä; Työhön palaavat useammin ylempiä toimihenkilöitä; Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvät useammin työntekijöitä ja kroonisesti sairastavia

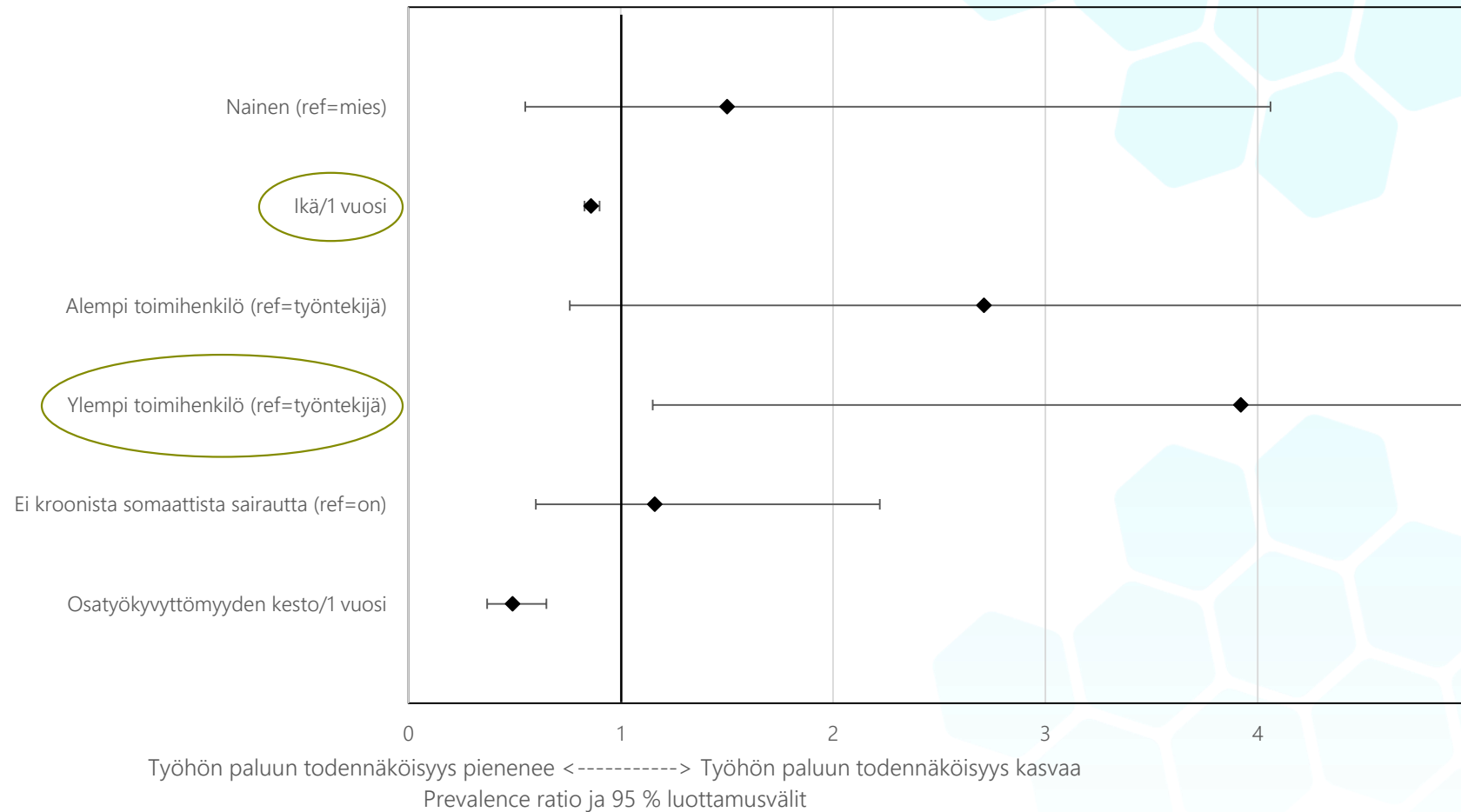

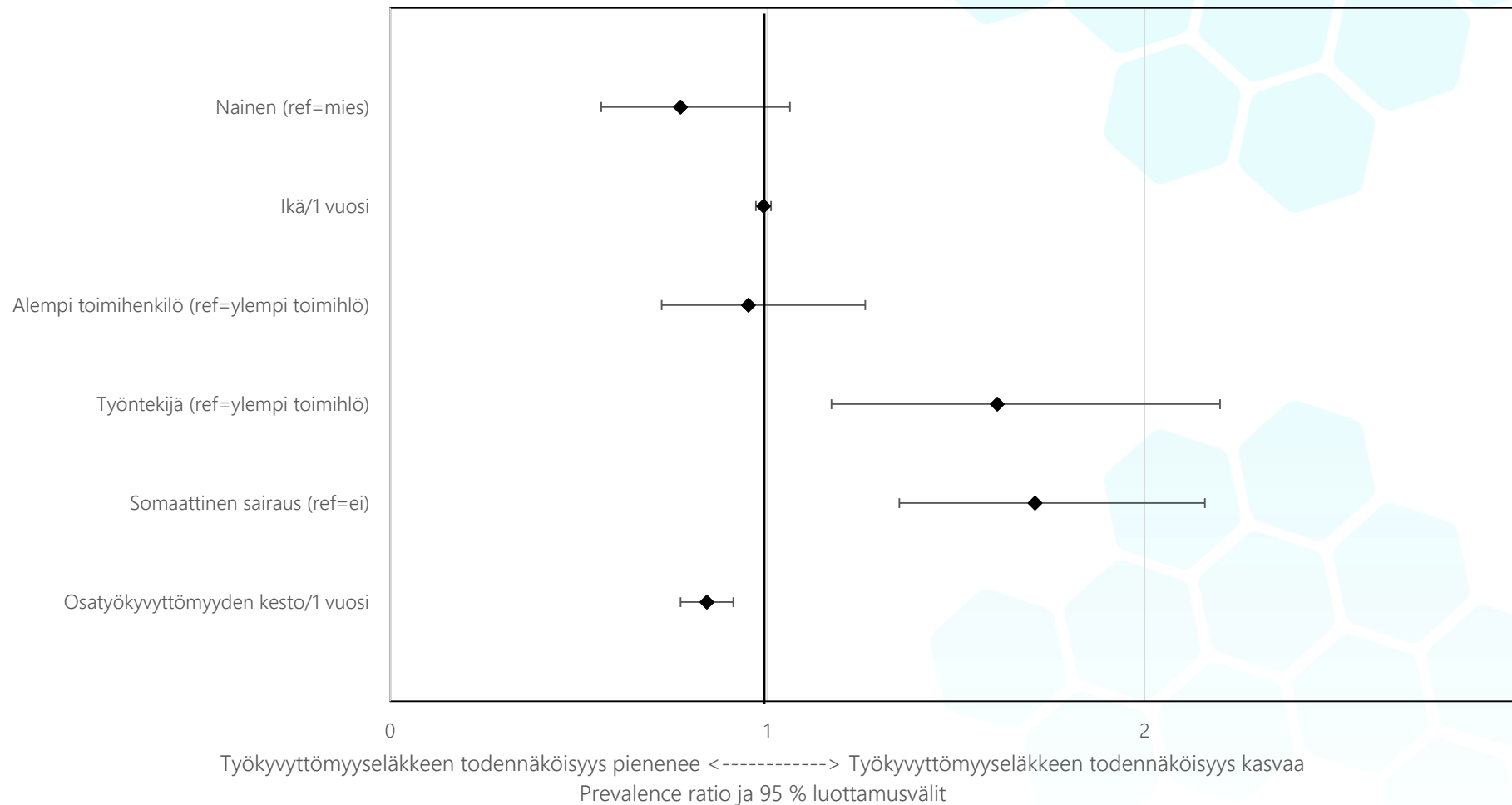
Työhön paluuta osatyökyvyttömyyseläkkeeltä ennustavat tekijät

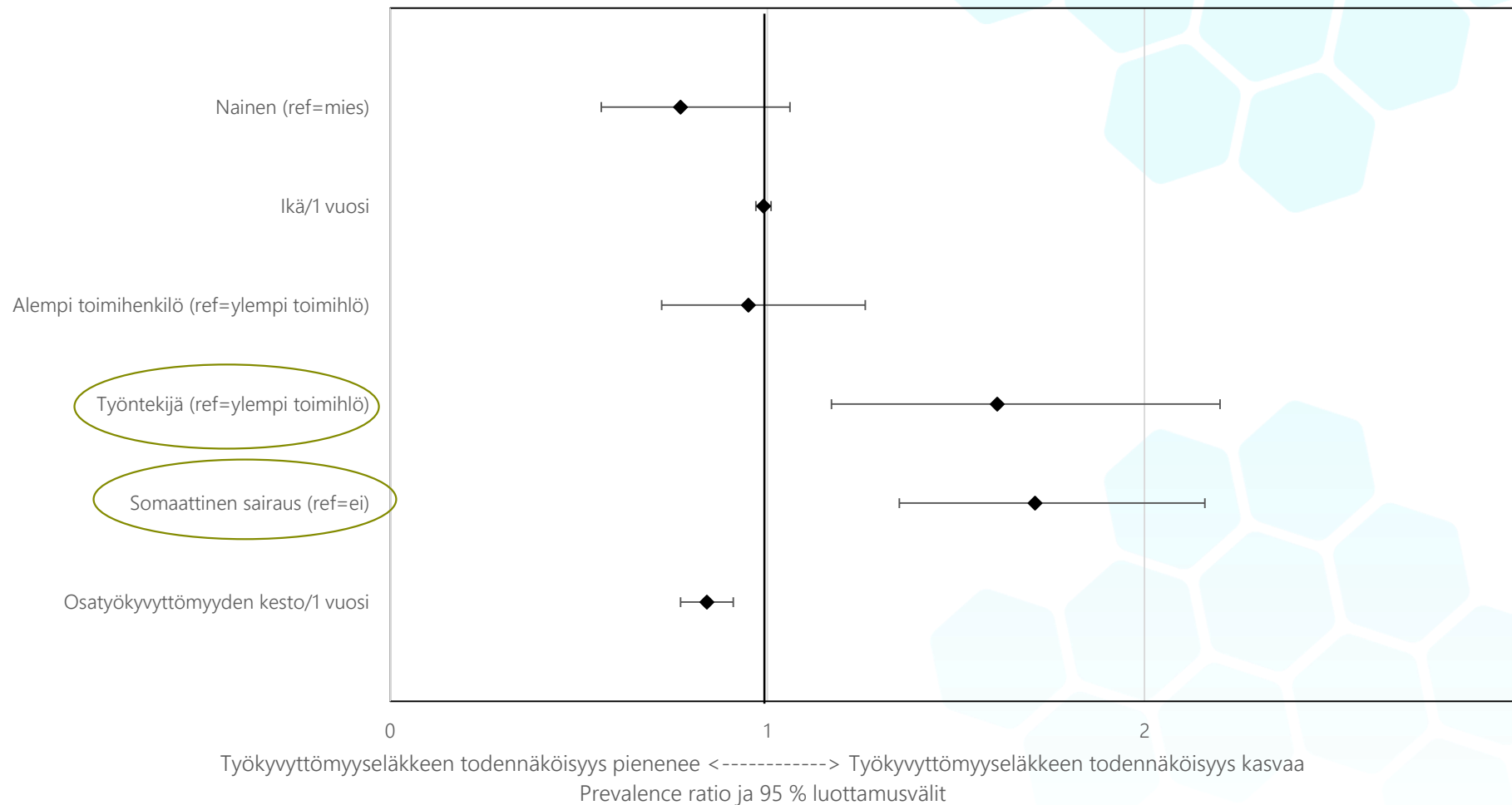
Työhön paluuta osatyökyvyttömyyseläkkeeltä ennustavat tekijät

Kokoaikaiselle työkyvyttömyysetuudelle siirtymistä ennustavat tekijät

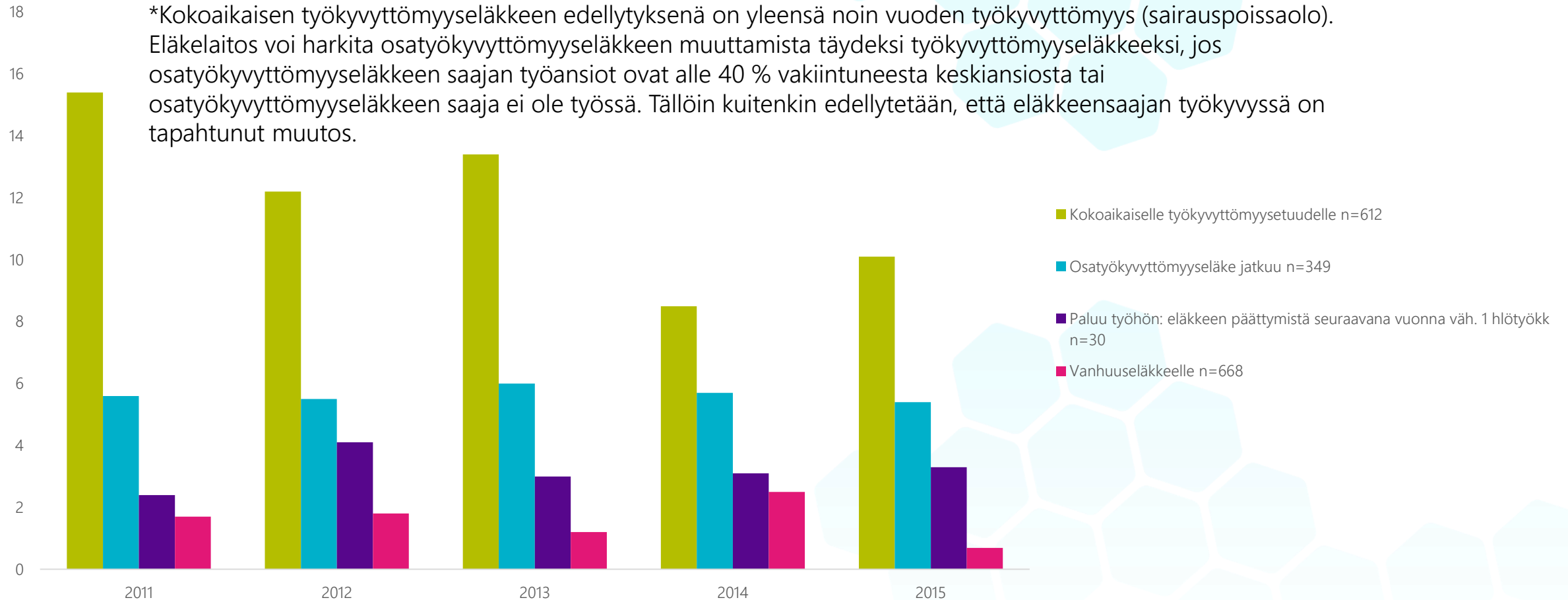

Kokoaikaiselle työkyvyttömyysetuudelle siirtymistä ennustavat tekijät

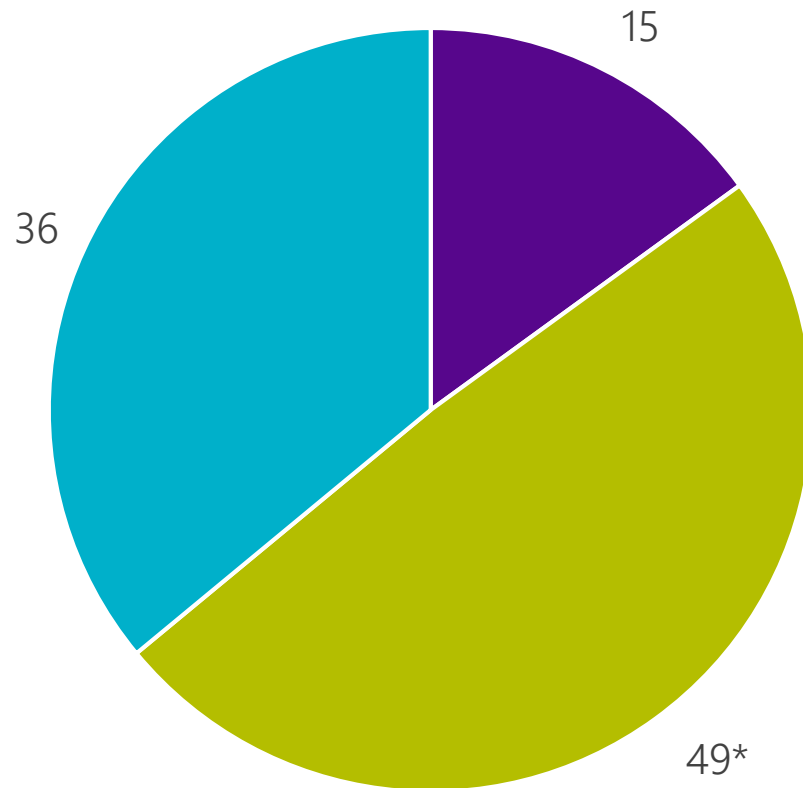

Kokoaikaiselle työkyvyttömyysetuudelle päätyvillä on paljon sairauspoissaoloja

*Kokoaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksenä on yleensä noin vuoden työkyvyttömyys (sairauspoissaolo). Eläkelaitos voi harkita osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttamista täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi, jos osatyökyvyttömyyseläkkeen saajan työansiot ovat alle 40 % vakiintuneesta keskiansiosta tai osatyökyvyttömyyseläkkeen saaja ei ole työssä. Tällöin kuitenkin edellytetään, että eläkkeensaajan työkyvyssä on tapahtunut muutos.

Työssäolo osatyökyvyttömyyseläkkeellä vuonna 2016 (6 suurinta kuntaa)

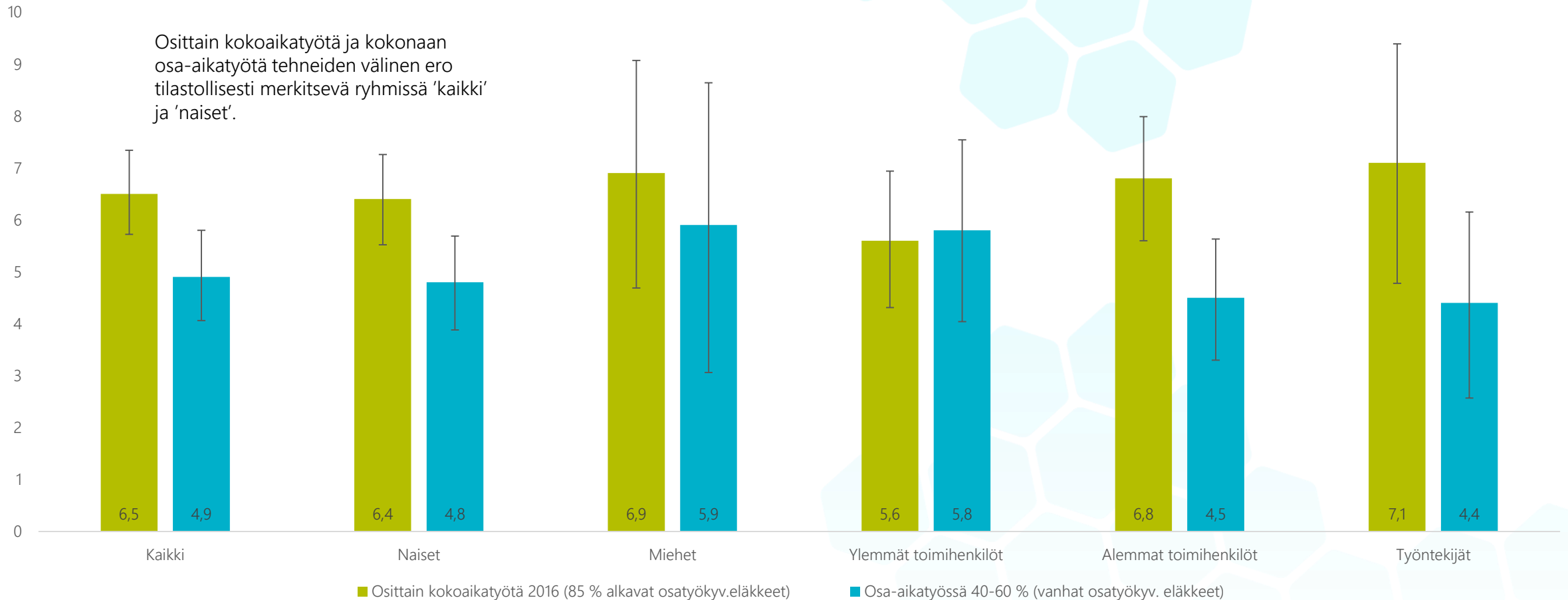
■ Ei työssäoloa 2016 tutkimuskunnissa (n=107)

■ Osittain kokoaikatyötä 2016 (n=342)

■ Osa-aikatyössä 40-60 % (n=249)

*Osittain kokoaikatyötä vuonna 2016 tehneistä 85 % ei ollut eläkkeellä edellisenä vuonna. Toisin sanoen, heillä osatyökyvyttömyyseläke alkaa vuonna 2016.

Keskimääräiset sairauspoissaolopäivät/työssäolokuukaudet vuonna 2016 osatyökyvyttömyyseläkkeen saajilla (6 suurinta kuntaa)

Kunta-alan henkilöstön seurantatutkimus (FPS)

- Edellä käytetty osatyökyvyttömyyseläkkeitä koskeva rekisteriaineisto yhdistettiin Kunta-alan henkilöstön seurantatutkimuksen (FPS) kyselyaineistoihin. Mukana olivat kyselyt vuosilta 2000–2016. Kyselyvastauksia oli vuosittain keskimäärin 40632 henkilöltä.
- Tutkimuksen kohdejoukkona ovat ne FPS-tutkimuksen **johonkin kyselyyn 2000–2016 vastanneet**, jotka jäivät osatyökyvyttömyyseläkkeelle vuosina 2010–2016 (n=3235).
- Kyselyaineistossa on tietoa terveydestä, elintavoista, työoloista ja työhyvinvoinnista.
- FPS kyselytietoja oli saatavilla
  - 1) osatyökyvyttömyyseläkettä edeltävistä kyselyistä ja
  - 2) osatyökyvyttömyysajalta sikäli kun vastaaja oli osatyökyvyttömyyseläkkeellä ollessaan vähintään 50 % työsuhteessa SEKÄ jos vastaaja palasi kokoaikaiseen työhön osatyökyvyttömyyden jälkeen
- Noin 4 % FPS tutkimuskyselyihin vuosien 2000–2012 välillä vastanneista (n=81654) päätyi osatyökyvyttömyyseläkkeelle vuosina 2010–2016

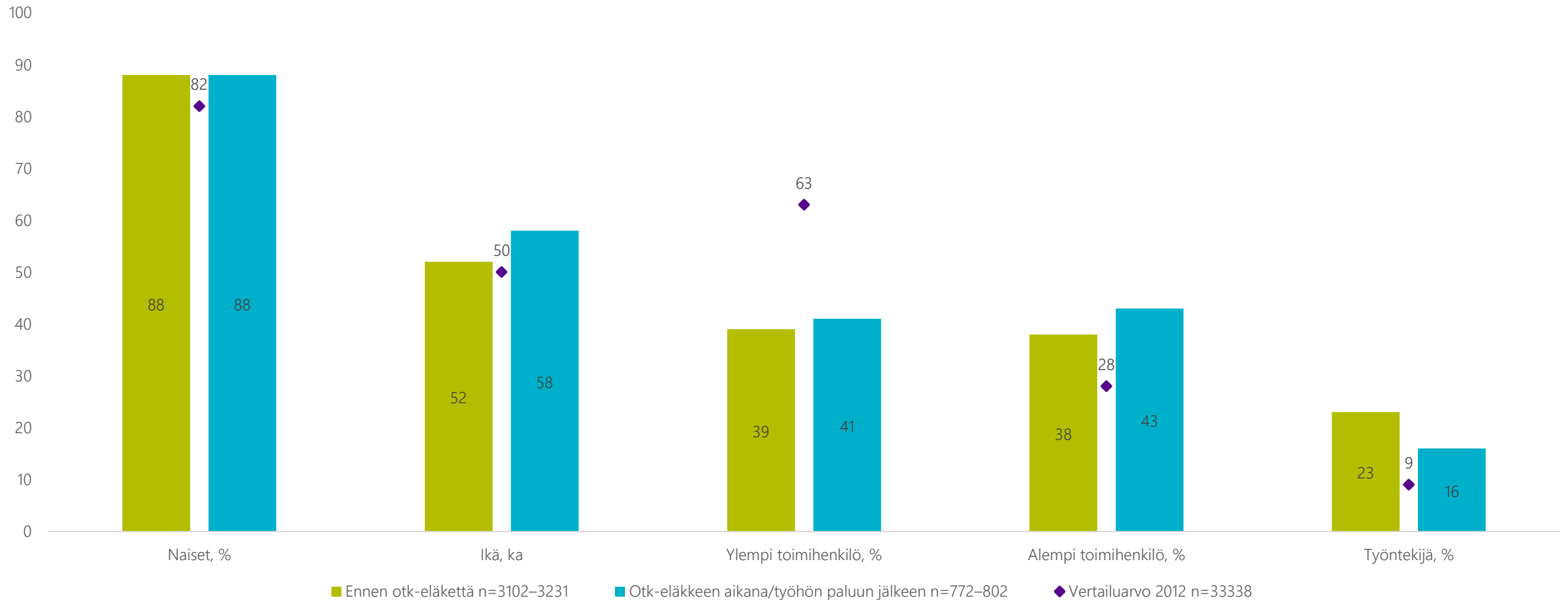

Kyselyn ajankohta suhteessa osatyökyvyttömyyseläkkeeseen

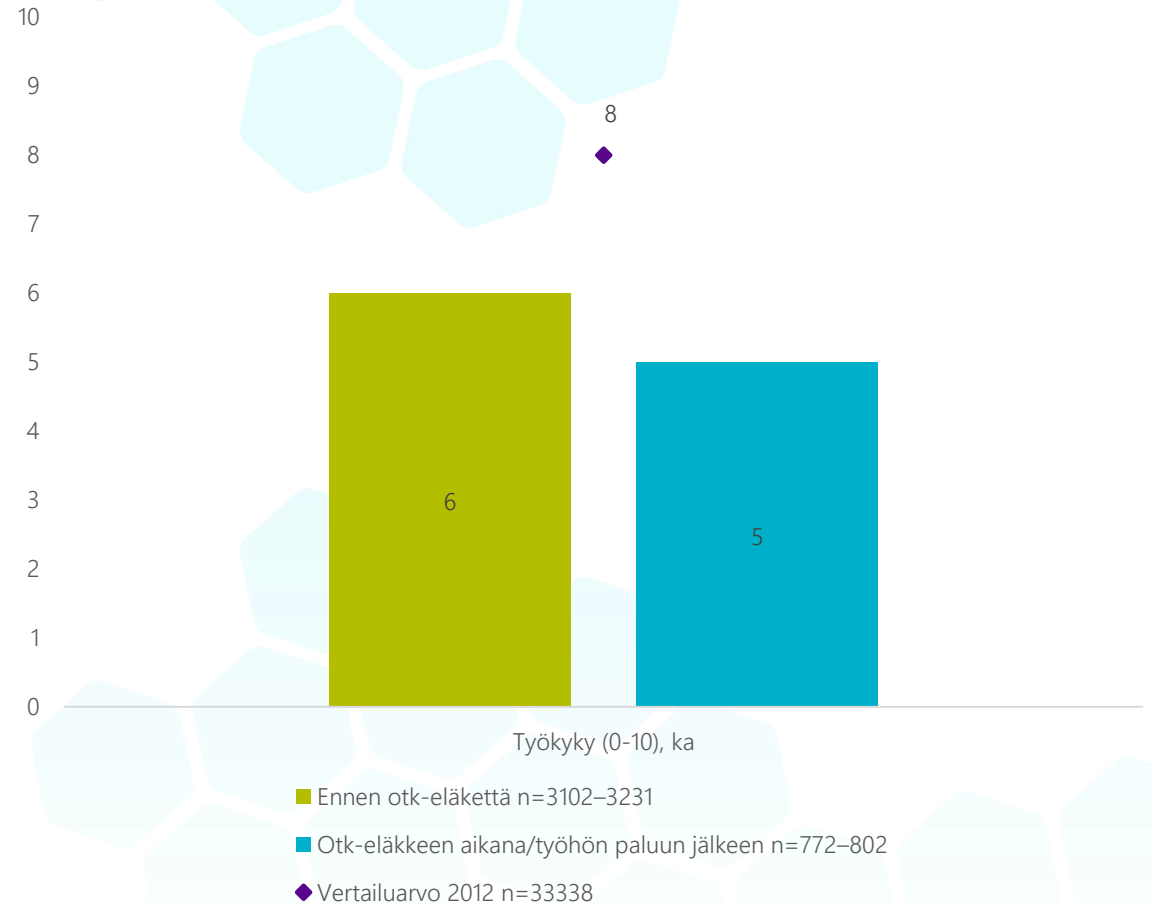
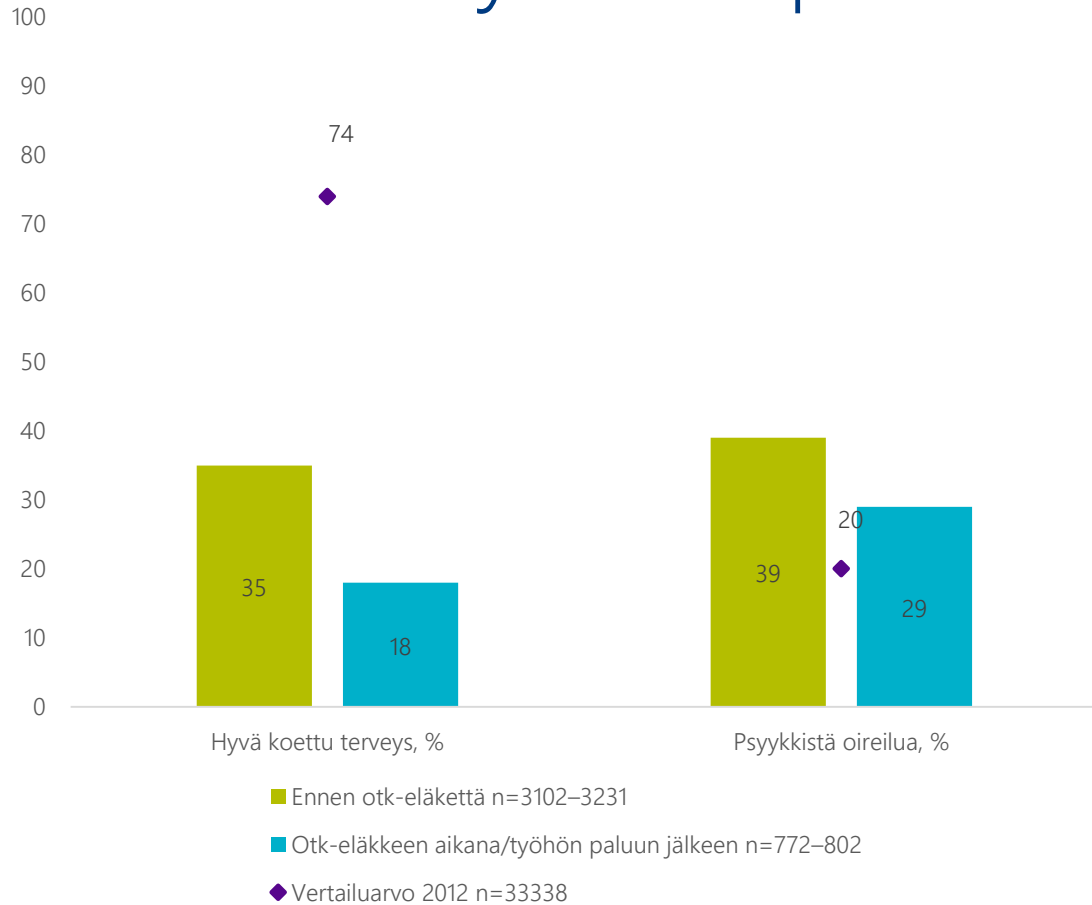
Kyselyn ajankohta/ eläkevuosi	Ennen eläkettä	Eläkkeen aikana tai sen jälkeen
2000	271	0
2004	658	0
2008	1476	0
2012	823	775
2016	3	27
Yhteensä (%)	3231 (80)	802 (20)

Eläkkeen aikana/ sen jälkeen vastanneista 99,5 % (n=798) löytyi myös ennen eläkettä annettu kyselyvastaus.

Ennen osatyökyvyttömyyseläkettä vastanneet: nuorempia ja työntekijäasemassa; Sen aikana tai työhön paluun jälkeen vastanneet: useammin alempia toimihenkilöitä

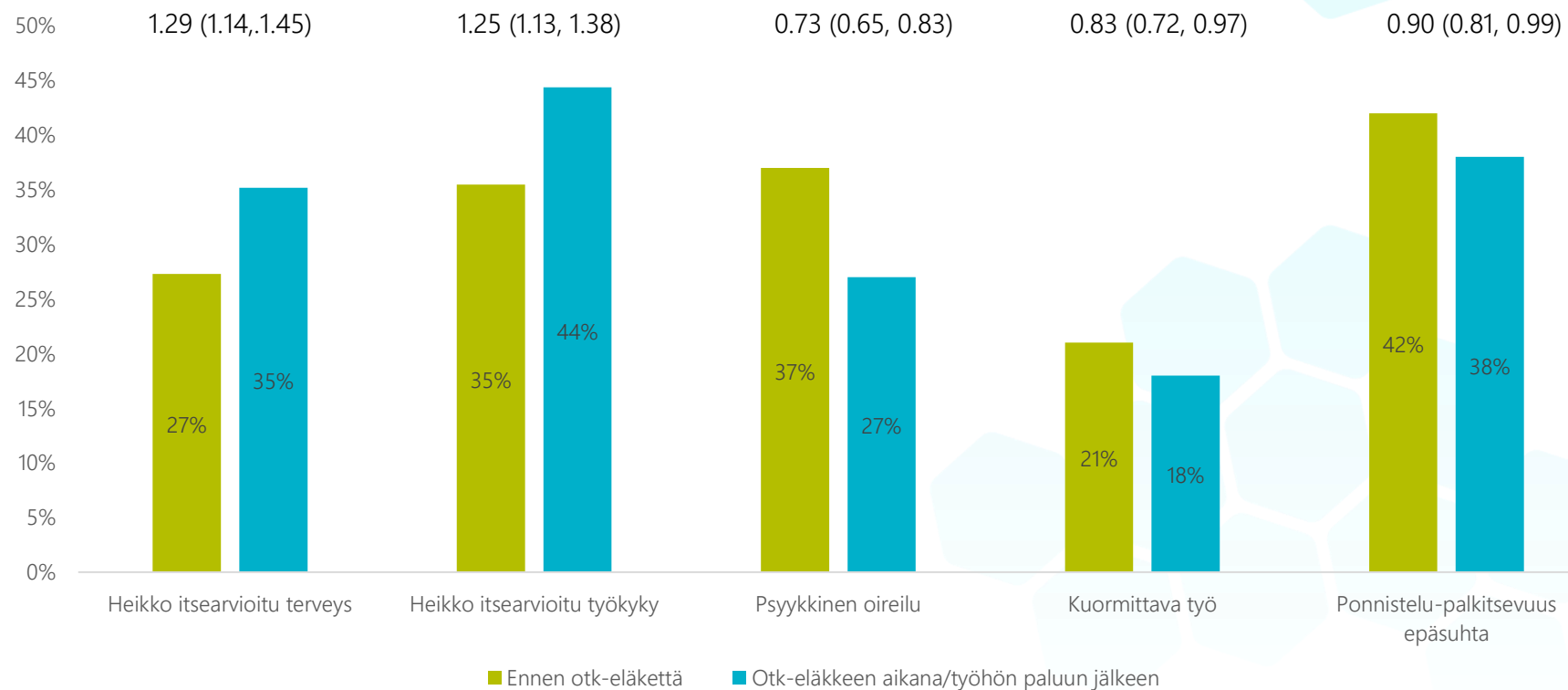
Ennen osatyökyvyttömyyseläkettä vastanneet kokivat terveytensä ja työkykynsä paremmaksi kuin sen aikana tai työhön paluun jälkeen vastanneet

Ennen osatyökyvyttömyyseläkettä vs. sen aikana tai työhön paluun jälkeen vastanneet. Vakioidut riskisuhteet ja prevalenssit (n=3235)

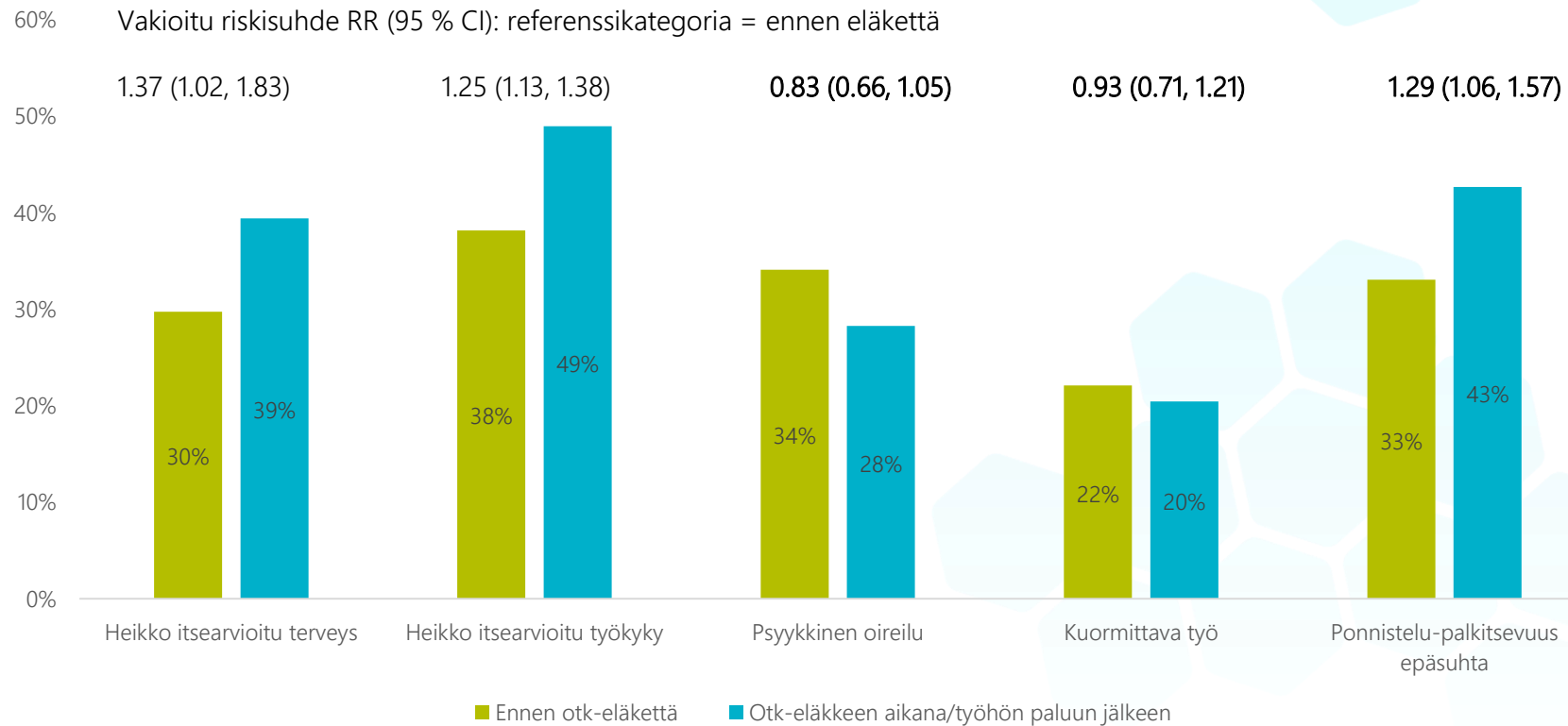
Ikä-, sukupuoli-, työaikamuoto-, ammattiasema-, ja kyselyvuosivakioidut prevalenssit (Is-means)

Vakioitu riskisuhte RR (95 % CI): referenssikategoria = ennen eläkettä vastanneet

MUUTOS ELÄKKEELTÄ PALATTAESSA: Vakioidut riskisuhteet ja prevalenssit. *Mukana vain sekä ennen että jälkeen vastanneet* (n=798)

Ikä-, sukupuoli-, työaikamuoto-, ammattiasema-, ja kyselyvuosivakioidut prevalenssit (Is-means)

Yhteenveto: siirtymät osatyökyvyttömyyseläkkeeltä

- Vuosittain noin 10 % osatyökyvyttömyyseläkkeen saajista siirtyi kokoaikaiselle työkyvyttömyysetuudelle ja toiset 10 % vanhuuseläkkeelle
- Vuosittain takaisin työmarkkinoille palasi 3-4 %; takaisin samaan työhön palasi 2 %
- Työhön paluun todennäköisyyttä lisäsivät nuorempi ikä ja ylempi ammattiasema
- Kokoaikaiselle työkyvyttömyysetuudelle siirtymisen todennäköisyyttä lisäsi alempi ammattiasema ja krooninen somaattinen sairastavuus

Yhteenveto: työskentely osatyökyvyttömyyseläkkeellä

- Vuonna 2016 osatyökyvyttömyyseläkkeellä olleista 15 % ei tehnyt lainkaan töitä (tutkimuskunnissa joissa olivat olleet töissä ennen eläkettä)
- Lähes puolet teki osan vuodesta kokoaikatyötä (=alkava osatyökyv. eläke) ja 36 % teki koko vuoden osa-aikatyötä
- Sairauspoissaoloja oli enemmän jos päätyi seurannassa kokoaikaiselle työkyvyttömyysetuudella sekä sitä enemmän mitä enemmän teki työtä.

Yhteenvedo: kyselytiedot

- Noin 4 prosenttia kunta-alan seurantatutkimuksen kyselyihin vastanneista päätyi osatyökyvyttömyyseläkkeelle vuosina 2010-2016
- Kyselyvastauksista 80 % kertyi ennen eläkettä vastanneista ja 20 % sen aikana tai työhön paluun jälkeen vastanneista
  - 99,5 % (n=798) aikana/jälkeen vastanneista oli vastannut kyselyyn myös ennen eläkettä. Tässä ryhmässä voitiin tutkia muutosta kyselyvastausten välillä

Yhteenveto: terveys, työkyky ja työolot

- Terveys ja työkyky heikkenivät seurannan aikana, mikä on odotusten mukaista siksikin, että vastaajajoukko ikääntyi.
- Eläkkeen aikana tai työhön paluun jälkeen vastanneet raportoivat vähemmän psyykkisiä oireita kuin ennen eläkepäätöstä vastanneet
  - Tämä viittaa jälkeen-vastaajajoukon valikoitumiseen. Mielen-terveyshäiriöistä kärsivät eivät vastanneet eläkkeen aikana/sen jälkeen.
- Eläkkeen aikana tai työhön paluun jälkeen vastanneet kokivat myös vähemmän työkuormitusta kuin ennen eläkettä vastanneet
  - Valikoituminen: Enemmän kuormitusta kokeneet eivät vastanneet eläkkeen aikana/ jälkeen

Yhteenveto: muutos eläkkeeltä palattaessa

- Työhön palanneilla koettu terveys ja työkyky olivat heikommät kuin ennen eläkettä
- Psyykkisessä oireilussa eikä työn koetussa kuormittavuudessa ollut muutosta ajassa
- Työhön palasivat useammin ne, jotka ennen eläkettä arvioivat ponnistelujen ja palkitsemisen suhteen myönteisemmin, **mutta muutos ajassa oli kielteinen**

Johtopäätökset

- Osatyökyvyttömyyseläke saattaa auttaa jaksamaan töissä vanhuuseläkeikään saakka
  - Toisaalta yhtä usein siltä siirrytään kokoaikaiseen työkyvyttömyyteen
- Vaikka osa-aikainen työnteko osatyökyvyttömyyseläkkeellä näyttää olevan melko yleistä, vain pieni osa palaa takaisin kokoaikaiseen työhön. Palaajat ovat usein nuoria ja ylemmässä ammattiasemassa.
- Näyttää siltä, että työssäkäynti osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja kokoaikaiseen työhön paluu on todennäköisempää, jos ei ole mielenterveysoireilua ja jos työssä kokee vähemmän stressitekijöitä.
  - Toisaalta, työhön paluun jälkeen muutos stressitekijöissä voi olla jopa kielteinen.

Vuosina 2010–2016 osatyökyvyttömyyseläketä sai henkilöä eli **7032**

noin **4%**

kunta-alan seurantatutkimusjoukosta (Kunta 10)

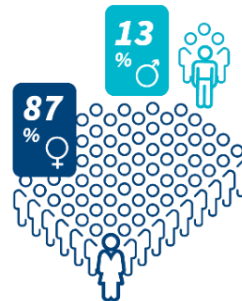
TYÖSSÄKÄYNTI OSATYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEELLÄ 2016 (6 suurinta kuntaa), %

TYÖMARKKINASTATUS SEURANNAN LOPUSSA

45%

OSATYÖKYVYTTÖMYYSELÄKE JATKUU

AMMATTIASEMA, %

26%

VANHUSELÄKE

17%

KOKOAIKAINEN TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKE

MUUTOS ELÄKKEELTÄ PALATTAESSA, % N= 798

ennen otk-eläketä
otk-eläkkeen aikana / työhönpaluun jälkeen

IKÄJAKAUMA

6

KUNTOUSTUSUKI (MÄÄRÄAIK. TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKE)

4

EI TIETOA

ELÄKKEEN aikana tai työhön paluun jälkeen raportoitiin useammin heikkoa terveyttä ja työkykyä kuin ennen eläketä. Ponnistelujen ja palkitsemisen epäsuhta koettiin suuremmaksi eläkkeen aikana / työhön paluun jälkeen kuin sitä ennen.

2%

Palaa koko-aikatyöhön

Paluuta ennustavat tekijät

- nuorempi ikä
- ylempi toimihenkilöasema

Työterveyslaitos

Kiitos!

ttl.fi

*@tyoterveys
@fioh*

tyoterveyslaitos

tyoterveys

Tyoterveyslaitos

JULKISEN ALAN TYÖELÄKEOSAAJA

Työkykykoordinaattorina kunta-alalla

Riikka Hemmi-Lehtola

1.12.2017

-
- **Selvittää ja kuvata millaista on työkykykoordinaattoreiden työ kunta-alalla**
  - Tehtävänkuva (sis. yhteistyö)
  - Osaaminen
  - Työssä onnistuminen
  - Haasteet
  - Kehittämiskohteet

Taustatietoja

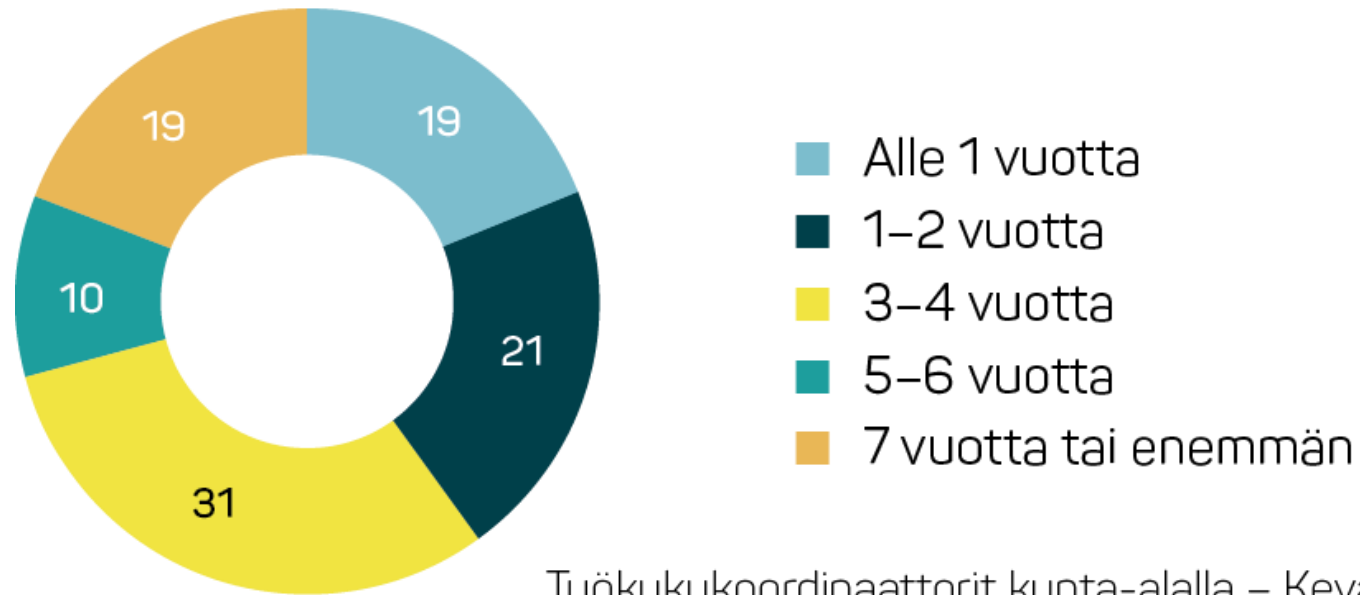
(kysely henkilöstöasioista vastaaville, N=151)

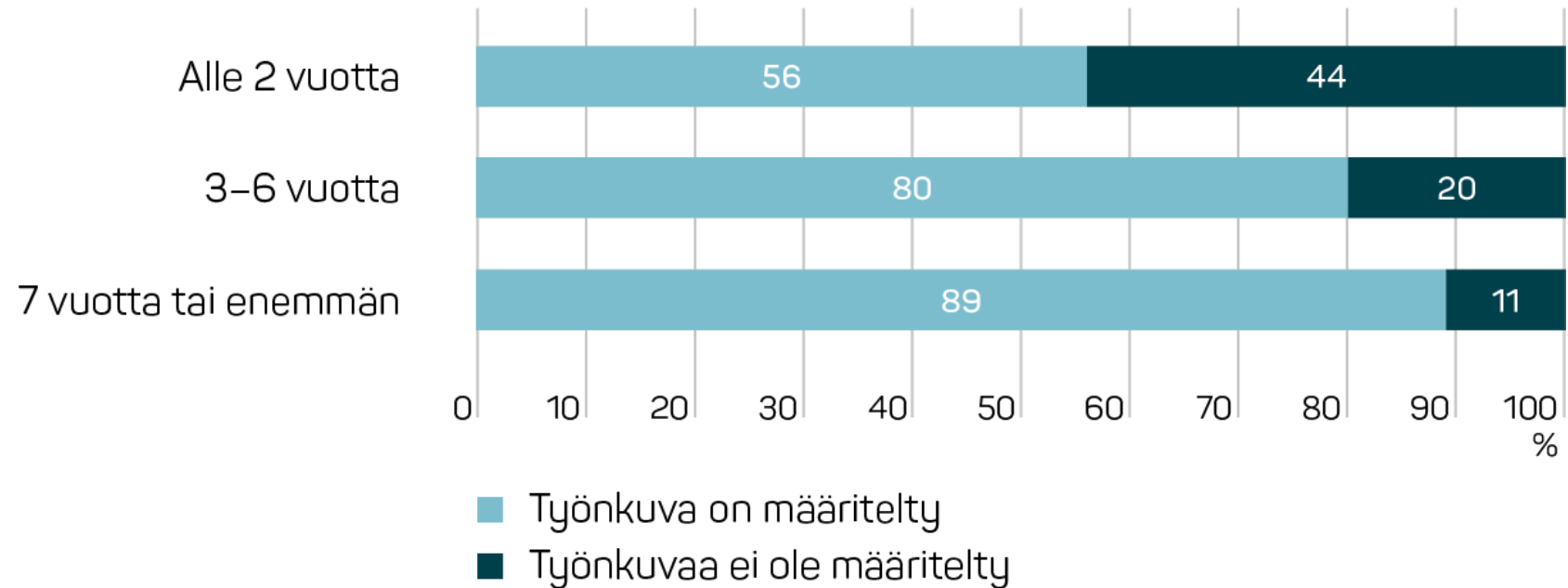
- Kolmanneksessa keskisuurista ja suurista kuntaorganisaatioista työskentelee päätoiminen työkykykoordinaattori
- Yleisesti yksi työkykykoordinaattori/ organisaatio
- 74% henkilöstöpalveluissa, 5 % työterveyshuollossa
- Käytössä useita muita nimikkeitä (12)
- Niistä organisaatioista, joissa ei toimi päätoimista työkykykoordinaattoria tehtävät ovat osa yhden tai useamman muun työntekijän tehtävänkuvaan
  - Moninainen nimikkeiden kirjo (17)
  - Yleisimmin henkilöstöjohtaja tai muu henkilöstöasiantuntija

Työkykykoordinaattoreiden työkokemus vuosina. (%)

Työnantajan määrittelemä tehtävänkuvaus työskentelyvuosien mukaan.

Tehtävänkuva

Työntajan määrittelemä tehtävänkuva

- Asiantuntijuus, kehittäminen, koordinointi ja yhteistyö
  - Työkykyä ja työssä jatkamista tukevat prosessit
  - Organisaation työhyvinvointi- ja työkykytoiminta
- Sisällöt laajoja
- Samankaltaisuutta mutta painopisteet vaihtelivat
- Hajanaisuus/ pirstaleisuus (erilaiset henkilöstö- ja työhyvinvointitehtävät)

Aktiivinen tuki

- Tehostetun tuen toimenpiteet (69 %)
- Työntekijäasiakkaan yksilöohjaus (46 %)
- Työterveysneuvotteluihin osallistuminen (34 %)
- Työhön paluun tuki ja korvaavan työn järjestäminen (29 %)
- Varhaisen tuen toimenpiteet (17 %)

Työkyvyn ja työhyvinvoinnin asiantuntijuus

- Työhyvinvointitoiminnan suunnittelu ja koordinointi (49 %)
- Tunnuslukujen seuranta ja dokumentointi (46 %)
- Työkykyjohtamisen tukeminen (40 %)
- Työsuojeluasiantuntemus (29 %)

Kehittämistyö

- Tiedon jakaminen ja kouluttaminen (37 %)
- Toimintaohjeiden ja -käytäntöjen kehittäminen (34 %)
- Työhyvinvointitoiminnan kehittäminen (29 %)
- Oman työn ja yhteistyön kehittäminen (20 %)

Yhteistyö

- Esimiesyhteistyö (66 %)
- Verkostoyhteistyö (48 %)
- Työterveysyhteistyö (14 %)

Tehtävänkuva

Työpanos toimintaohjeissa

- Lähes kaikki osallistuneet toimintaohjeiden kehittämiseen
- Kaikissa organisaatioissa käytössä jokin toimintaohje: 79 % Aktiivisen tuen toimintatapa
- Työkykykoordinaattorin työpanoksen kuvauksissa epätarkkuutta, ei aina kuvattu ollenkaan

---

Työpanos aktiivisen tuen kaikissa vaiheissa (46 %)

Yhteyshenkilönä toimiminen eri toimijoiden välillä

Asiakkaan ja esimiesten ohjaus

Asiantuntijana toimiminen työkykyä tukevien keinojen, kuten ammatillisen kuntoutuksen valinnassa

Työterveysneuvotteluihin osallistuminen

Seuranta: prosessi etenee sovitusti ja tavoitteiden mukaisesti

Työterveysneuvottelun koollekutsuminen

Työpanos tehostetussa tuessa ja työhön paluussa (32 %)

Uudelleensijoitusten toteutus

Työterveysneuvotteluun osallistuminen

Työssä jatkamisen tukikeinojen asiantuntijuus ja ohjaus

Työtehtävien järjestelyt

Yhteyshenkilönä toimiminen eri toimijoiden välillä

Esimiesten neuvominen ja tukeminen

Työkokeilujen ja uudelleensijoitusten palkanmaksun selvittäminen

Toimenpiteiden seuranta

Työpanos ennaltaehkäisevässä ja varhaisessa tuessa (22 %)

Työterveysneuvotteluun osallistuminen

Poissaolojen hallinta ja varhaisen tuen keskustelujen seuranta

Varhaisen tuen neuvonta

Esimiehen tukeminen

Asiakastapaamiset

Työpaikkakäynnit

Työn muokkaus

Toimenpiteiden seuranta

Työpanos toimintaohjeissa

YHTEENVETO

Työkykyä tukevien keinojen valinta ja ohjaus (työtehtävien muokkaus, ammatillinen kuntoutus, uudelleensijoitus) (49 %)

Työterveysneuvottelut (28 %)

Ohjaus ja neuvonta (asiakas ja esimies) (26 %)

Yhteistyön koordinointi (21 %)

Prosessien ja toimenpiteiden seuranta (9 %)

Työkykyriskien tunnistaminen (9 %)

Ohjelmien ja järjestelmien käyttö (4 %)

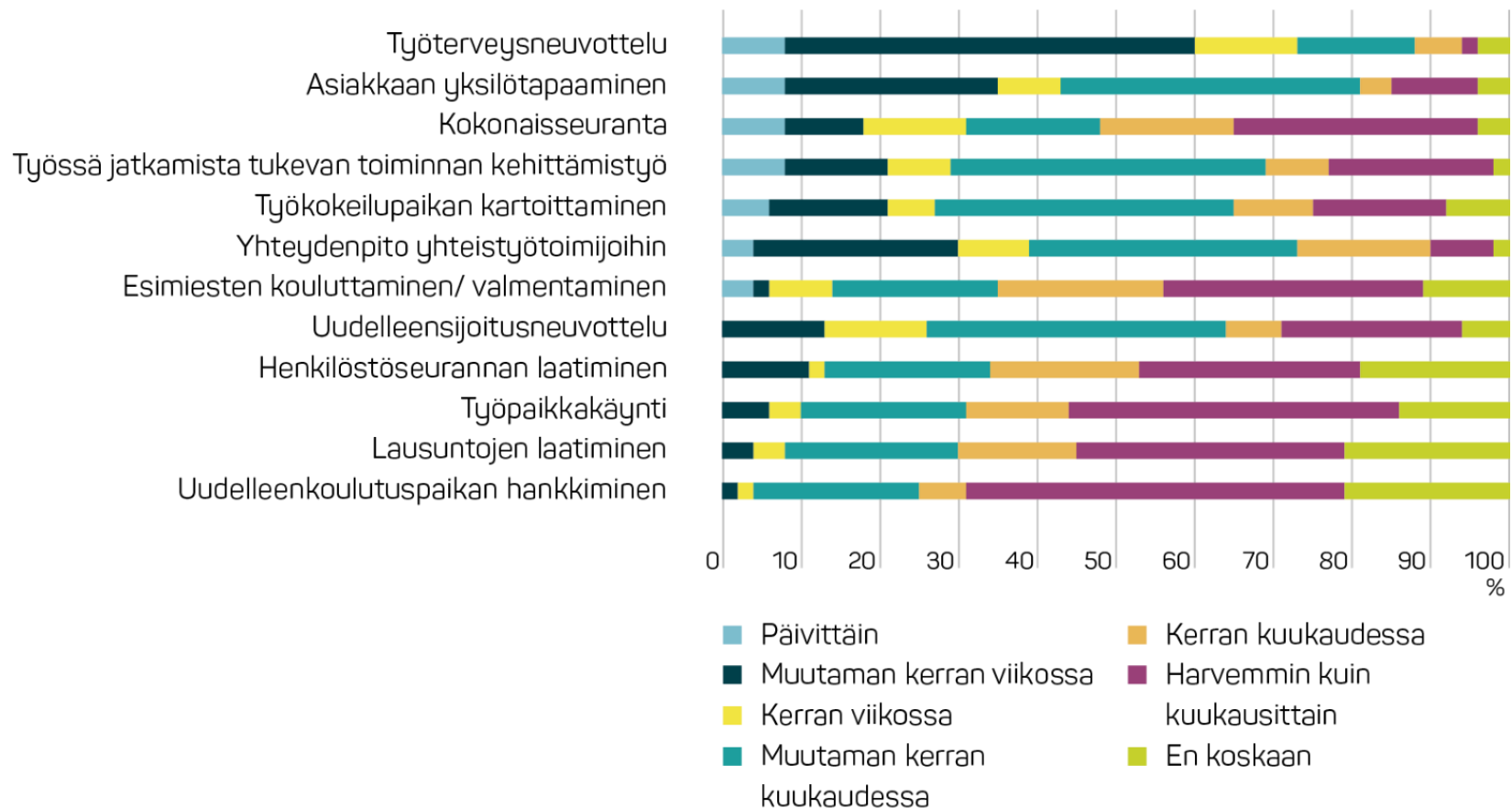
Poissaolojen hallinta (4 %)

Päihdepuuttumiset (4 %)

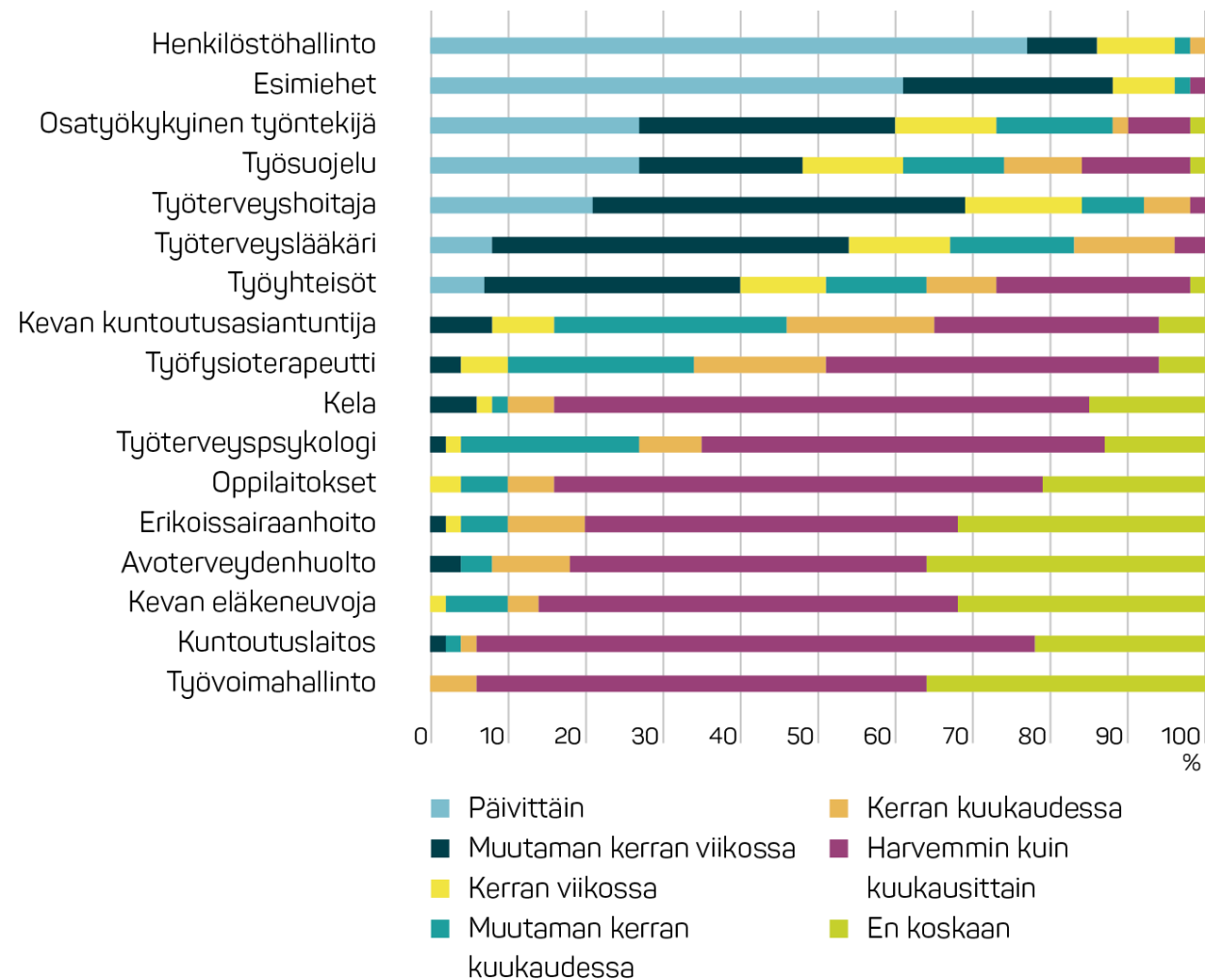
Toimenpiteiden resursointi (2 %)

Työpaikkakäynnit (2 %)

Työkykykoordinaattoreiden työajan käyttö eri tehtäviin.

Työkykykoordinaattoreiden toiminta eri yhteistyötahojen kanssa.

Tehtäväkuva

Yhteistyö henkilöstöhallinnon ja muiden henkilöstöasioista vastaavien kanssa

---

- Koetaan sujuvaksi (63 %)
- Tuki riittävää (50 %)
- Henkilöstöpäälliköltä saatu tuki tärkeää
- Henkilöstöasiantuntijoiden osaamisen yhdistäminen ja yhteistyö -> työssä onnistuminen
- Myös haasteita (25 %)
  - Tarvitaan ymmärrystä vaikeista työkykyasioista, kollegiaalista tukea ja keskustelukumppania
  - Roolin selkiyttäminen organisaatiossa
  - Panostusta asenneilmapiirin muuttamiseen
  - Toimijoiden roolien selkeytys toimintaohjeissa

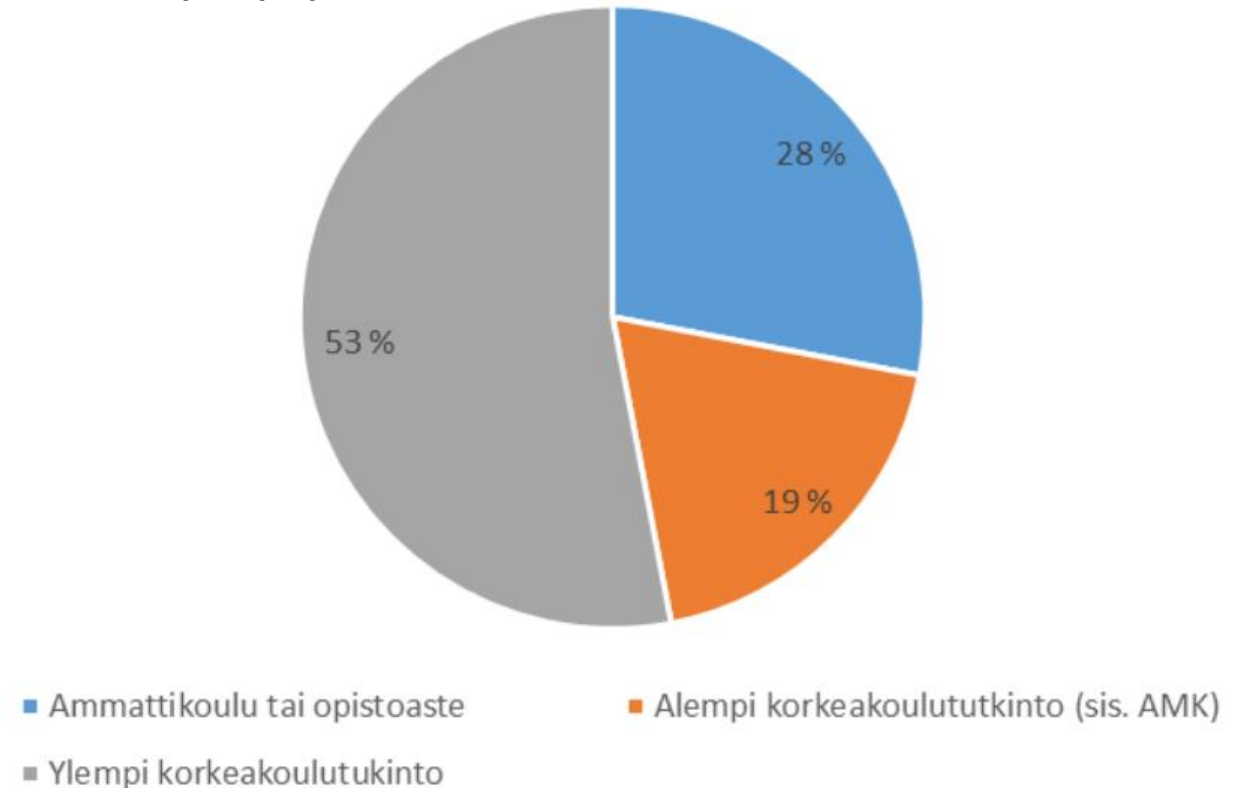

Tehtäväkuva

- Työnantajan tehtäväkuvaukset laajoja, puuttuu joka viidenneltä
- Samoja painopisteitä ja pirtaleisuutta
- Yhteistyö ja kehittämistyö korostuvat
- Eniten työaika kuluu työterveysneuvotteluihin
- Seuranta ja kehittämistyö vievät enemmän aikaa kuin työkokeilupaikan kartoittaminen ja uudelleensijoitusneuvottelut
- Esimiesyhteistyö: tiivistä, keskeistä onnistumisessa, esimiesten ohjaus ja tuki
- Henkilöstöhallinto tärkeä yhteistyökumppani (tuen ja tiedon saaminen, osaaminen). Yhteistyö useimmin päivittäistä.
- Työterveysyhteistyö korostuu (työterveyshoitajan kanssa toimiminen tiivistä)
- Työsuojeluyhteistyötä pidetään tärkeänä

- Perustuu aikaisempaan koulutukseen ja työkokemukseen
- Harva (8) osallistunut työkykykoordinaattorikoulutukseen
- Suurimmalla osalla ylempi korkeakoulututkinto
- Sosiaali- ja terveysalan työkokemus yleistä

Työkykykoordinaattoreiden koulutusaste

Työkykykoordinaattoreiden aikaisempi työkokemus ja sen hyödyt nykyiselle työlle.

Aikaisempi sosiaali- ja terveysalan työkokemus

Sairauksien ja vammojen tuntemus ja niiden vaikutus työkykyyn
Osatyökykyisyyden ja jäljellä olevan työkyvyn ymmärrys
Holistinen ja yksilöllinen lähestymistapa
Asiakkaan kohtaaminen ja vuorovaikutustaidot
Tieto tukikeinoista, sosiaaliturvasta

Henkilöstöhallinto- tai esimiestyökokemus

Työkyvyn tukitoimintojen ymmärtäminen
Työelämän pelisääntöjen ymmärtäminen
Henkilöstön ja organisaation toimintatapojen tuntemus (kun kokemus omassa organisaatiosta)
Esimiestyön ymmärtäminen

Henkilöstöedustus- ja työsuojelutyökokemus

Organisaation tuntemus
Työterveysyhteistyökokemus
Työntekijän edun ymmärtäminen

Asiakaspalvelu-, toimisto- ja projektityökokemus

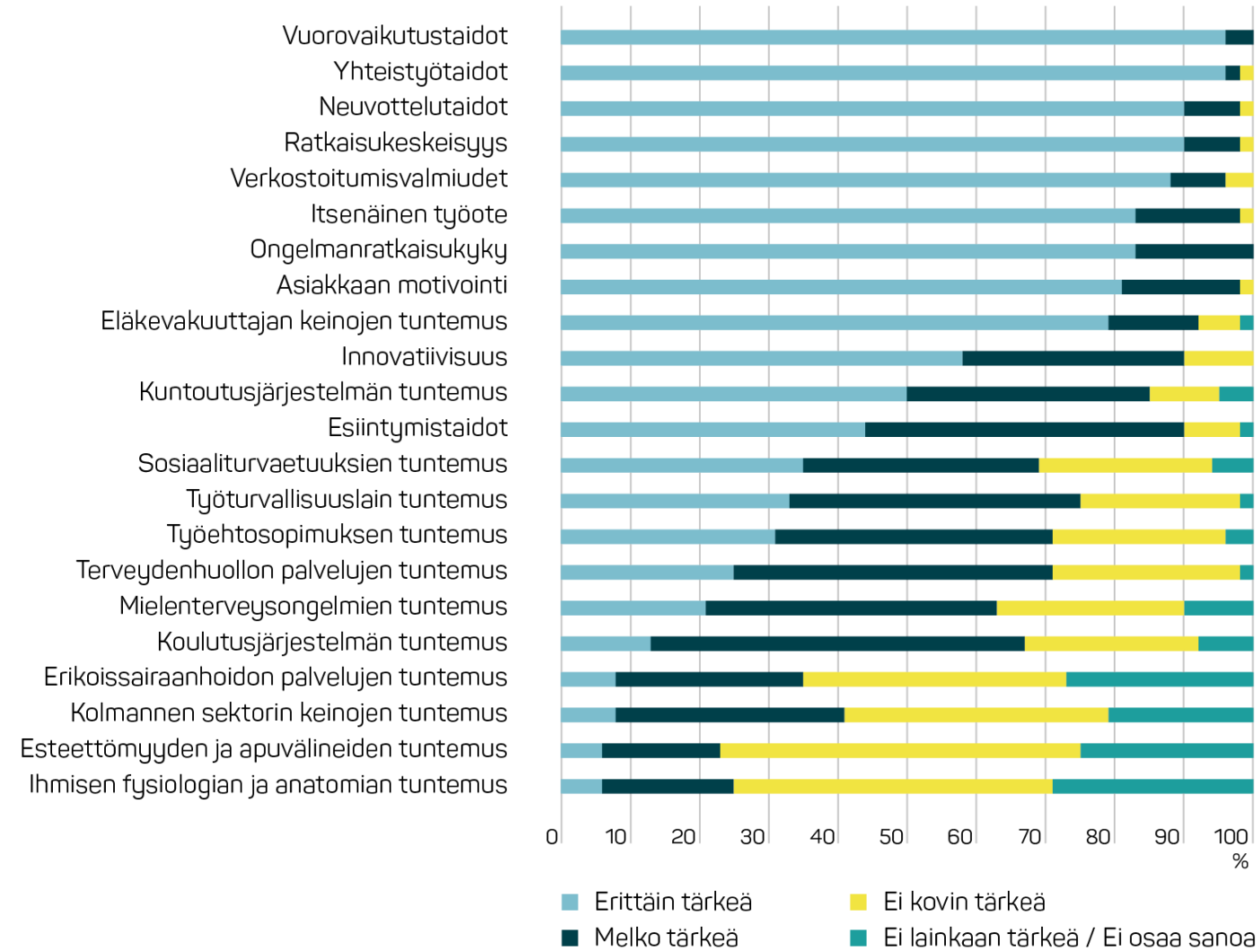
Verkostoyhteistyö
Kolmannen sektorin tuntemus
Tiedonhakutaidot

Monipuolinen koulutushistoria ja työkokemus

Osaamisen laaja-alaisuus työhyvinvointiin liittyen
Verkostotyötaidot ja moniammatillisuus

Työkykykoordinaattoreiden osaamisalueiden merkitys työssä onnistumiselle.

Osaaminen

Työkykykoordinaattoreiden osaaminen Viitalan (2008) pyramidimallia soveltamalla.

Osaamisen kehittäminen

- Suurin osa osallistuu aktiivisesti lisäkoulutukseen, kursseille, koulutuspäiviin (Keva)
- Itsenäiset tiedonhakatavat korostuivat (Internet)
- Yhteistyöverkostot, asiantuntijoiden ja kollegoiden kanssa toimiminen

Osaaminen

- Työ vaatii monipuolista osaamista
- Perustuu aikaisempaan koulutukseen ja työkokemukseen/ harvalla työkykykoordinaattorikoulutus
- Suurimmalla osalla ylempi korkeakoulututkinto ja kokemusta sosiaali- ja terveysalasta joka antaa valmiuksia holistiseen ja yksilölliseen lähestymistapaan, asiakkaan kohtaamiseen ja vuorovaikutustaitoihin.
- Tärkeimpiä vuorovaikutustaidot, yhteistyötaidot, neuvottelutaidot ja ratkaisukeskeisyys
- Eläkevakuuttajan tarjoamat keinot ja kuntoutusjärjestelmän tuntemus nousevat sosiaalisten taitojen rinnalle
- Ongelmaratkaisukyky ja itsenäinen työote merkittäviä (kollegan puute, työnkuva ja haasteet selittävät)
- Työssä kehittymisen edellytys on oma aktiivisuus ja verkostoihin osallistuminen

Onnistuminen

Työkykykoordinaattoreiden nimeämiä keinoja ja toimia työn tavoitteiden saavuttamiseksi.

Edellytykset	Keinot ja toimet	Tavoitteet			
		Uudelleen-sijoittumisen onnistuminen	Sairaus-poissaolojen pitkittymisen ehkäisy	Työntekijän sitoutuminen ammatilliseen kuntoutukseen	Ennen-aikaisten eläköitymisen ehkäisy
Asiakkaan rooli ja vastuu	Asenne, motivaatio ja aktiivisuus	54	9	26	17
	Osaaminen ja työkyky	15	-	-	17
Työkykyä ja työssä jatkamista tukevat keinot	Toimenpiteet ja etuudet	22	33	7	43
	Yksilöllinen ohjaus	11	17	33	4
	Motivointi	9	-	24	20
	Oikea-aikaisuus ja sujuvuus	13	39	9	41
	Suunnittelu	13	9	33	-
	Seuranta	9	7	4	13
	Yhteistyö	28	35	7	15
Organisaation toimintatavat ja -kulttuuri	Toimintaohjeet	-	13	7	-
	Resurssit	11	-	4	4
	Asenneilmapiiri ja sitoutuminen	28	11	-	17
	Työkykyjohtamiskäytännöt	11	33	-	15

Työntekijän asenne, motivaatio ja aktiivisuus, oikeat toimenpiteet ja etuudet, toimenpiteiden oikea-aikaisuus ja sujuvuus sekä yhteistyö tukevat yleisesti tavoitteiden saavuttamisessa.

- Työssä jatkamista tukevat prosessit: uudelleensijoitukset, sovellettu työ, toimintaohjeisiin sitoutumattomuus
- Muutokset, sote- ja maakuntauudistus: oman työn jatkuvuus, esimiesten sitoutuminen ja jaksaminen, sairauspoissaolojen ja eläköitymishalukkuuden lisääntyminen
- Asiakkaat: Osatyökyisten osaamisen, motivaation ja työkyvyn ongelmien yhteisvaikutus + työelämän vaatimusten kasvu
- Työkykyjohtaminen: esimiesten osaaminen, vastuut ja asenteet
- Työkykykoordinaattorin tehtävänkuva: vaatimusten ja vastuiden epäselvyyttä, tiedon saannin ja tuen puutetta organisaatiossa

- Organisaation käytännöt: toimintaohjeiden kehittäminen (vastuut), asiantuntijayhteistyön kehittäminen, resurssien lisääminen, osatyökykyisyyteen suhtautumisen muutos
- Työkykyjohtamisen suunnitelmallisuus - strategia johon sitoudutaan
- Verkostojen ja yhteistyön kehittäminen, osallistumisen lisääminen
- Tehtävänkuvan selkiyttäminen: yhtenäistäminen ja rajaaminen, aseman ja roolin selkiyttäminen organisaatiossa
- Osaamisen kehittäminen: tiedon saaminen (taloudelliset tukikeinot, uudelleenkoulutusväylät, ajantasainen tieto osatyökykyisyyteen liittyen), keskustelu ja palaute työpaikalla, asiakkaan motivoimisen keinot

Kiitos!

Työuria ja osatyökykyisten työssä jatkamista tuetaan kuntaorganisaatioissa erilaisin keinoin

JULKISEN ALAN TYÖELÄKEOSAAJA

**Mitä muuta Kevan
tutkimuksissa?**

Mitä tutkimuksia tulossa?

**Korvaavan työn
kehittämisverkosto**

Toni Pekka

Näkökulmia työkykyasioiden johtamiseen

Strateginen työkykyjohtaminen

Johtaminen

- Strategisuus
- Tavoitteet
- Roolit ja vastuut
- Mittarit
- Seuranta ja arviointi

Prosessit

- Tunnettavuus
- Roolit ja vastuut
- Toimintamallien selkeys
- Esimiesten koulutus
- Toimintakulttuuri

Kustannukset

- Sairauspoissaolot
- Työkyvyttömyyseläkkeet
- Työtapaturmat
- Työterveyshuolto

Tutkimus johtamisesta ja työkyvyttömyyden kustannuksista suurissa kuntaorganisaatioissa

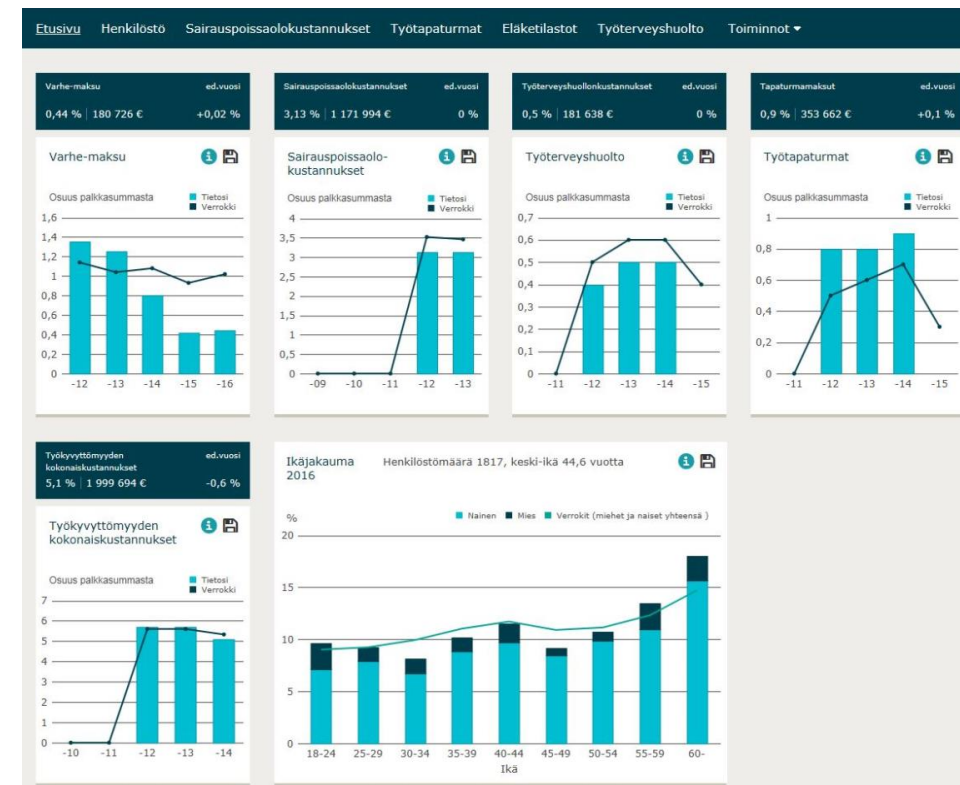
- Tutkimuksen näkökulmat
  - Kuntaorganisaatioiden henkilöstön työkyvyttömyys ja siitä aiheutuvat kustannukset?
  - Organisaatioiden strateginen henkilöstöjohtaminen, työkyvyn tukeminen ja työterveysyhteistyö?
  - Näkökulmien yhteydet?
- Tutkimuksen aineistot
  - Määrällisiä aineistoja yhdistävä tapaustutkimus 47 kuntaorganisaatosta vuosina 2014 tai 2015.
  - Työkyvyttömyyttä ja kustannuksia koskeva aineisto muodostunut Kevan asiakkailleen tuottaman palvelun yhteydessä.
  - Kyselyaineisto: Henkilöstövastaavat ja näille työterveyshuoltopalveluita tuottavat toimijat.
- Tutkittavat organisaatiot
  - Henkilöstömäärällä ja palkkasummalla mitattuna Suomen suurimpia työnantajia.
  - Tutkimushetkellä 290 000 työeläkevakuutettua ja palkkasumma 9,8 miljardia euroa.
  - Henkilöstömäärän mediaani 3 672 henkilöä ja palkkasumman 130 milj. euroa.
  - 31 kaupunkia ja 16 perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon kuntayhtymää.
- Tutkimus julkaistaan tammikuussa 2018

Avaintiedoista apua työkyvyttömyyden kustannusten arviointiin ja hallintaan

- Palvelun avulla saa tietoa siitä,
  - millaisia kustannuksia työkyvyttömyys organisaatiolle aiheuttaa,
  - mitä ilmiöitä kustannusten taustalla on sekä
  - miten työkyvyttömyyskustannuksiin voidaan vaikuttaa.
- Tietoja sairauspoissaoloista, työkyvyttömyyseläkkeistä, työ- ja työmatkatapaturmista sekä työterveyshuollosta
- Ajallisia vertailuja ja vertailuja muihin organisaatioihin
- Palvelu hyödyntää mahdollisimman paljon olemassa olevaa tietoa.
- Sairauspoissaololaskentaan tarvittavien tietojen syöttäminen on tehty mahdollisimman helpoksi.
- Palvelu suunnattu aluksi kuntatyönantajille
- Digitaalinen tunnistautuminen

**Avaintiedot avautuu
Kevan työnantajan verkkopalvelussa
tammikuussa 2018**

Esiselvitys: Uudet organisaatiot haastavat työkykyasioiden johtamisen kunta-alalla

- Tutkimuksen näkökulma
  - Kuntatyötä tehdään yhä useammin erilaisissa konserneissa yksiulotteisten organisaatioiden sijaan.
  - Uudenlaiset organisoitumisen muodot haastavat työkyky- ja työhyvinvointiasioiden johtamisen.
- Uudistuvia kuntaorganisaatioita tulee johtaa strategisesti hyvin
  - Työpaikoilla työskennellään yhä enemmän itseohjautuvasti, mikä jo haastaa johtamisen.
  - Tavoitteiden saavuttamisessa korostuvat kokemus työn merkityksellisyydestä, ja se, että työssä voidaan hyvin.
  - Työelämä edellyttää yhä enemmän palautetta ja palkitsemista, joista syntyy tunne työn arvostuksesta.
- Työhyvinvointiasioiden edistäminen vaatii suunnitteluprosessien merkittävää keventämistä ja yksinkertaistamista, jolloin energiaa vapautuu arviointiin ja kehittämiseen.
  - Kuntaorganisaatiot tuottavat suuren määrän strategioita ja ohjelmia myös työhyvinvointi- ja työkykyasioihin liittyen, joiden toteutuksessa ja seurannassa on usein haasteita.
  - Työhyvinvoinnin kehittämistä ei yleensä huomioida johtamisen vuosikellossa. Vuosikellon mekaaninen toistaminen taloussuunnittelussa ei juurikaan palvele työhyvinvointiasioiden edistämistä pitkällä aikavälillä.
- Konsernitason työhyvinvointi- ja työkykyasioiden johtamisessa tulisi korostua nykyistä enemmän tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus, läpinäkyvyys ja yhtenäiset toimintatavat.
  - Nykyisin työhyvinvointi- ja työkykyasioiden johtaminen toteutuu kuntakonsernin osissa varsin eri tavoin.
  - Henkilöstöasioiden johtamisesta puuttuu usein konsernitason ohjeistus ja johtamisen käytännöt.

Vuoden 2018 tutkimukset

Ensi vuonna tutkimme näitä teemoja

■ Työkyvyn strateginen johtaminen ja työterveysyhteistyö

- Edellinen tutkimus vuonna 2015
  - *Miten työhyvinvointia ja työkykyä johdetaan strategisesti erilaisissa kuntaorganisaatioissa?*
  - *Miten yhteistyö työterveyshuollon kanssa toimii työkyvyn ja työurien tukemisessa?*
  - *Onko tapahtunut ajallista kehitystä?*
- Organisaatioiden henkilöstöasioista vastaavat ja työterveyshuollon toimijat
- Kunta, kirkko ja valtio

■ Julkisen alan työhyvinvointi

- Edellinen tutkimus vuonna 2016
- Yhteistyössä Työturvallisuuskeskuksen Kuntaryhmän kanssa
- Edustava otos työeläkevakuutetusta henkilöstöstä
  - Viime kerralla puhelinkyselyyn vastasi 2000 työntekijää
- Kunta, kirkko ja valtio

■ Aiemmat aineistot viety Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteelliseen tietokantoon

Viimeksi tutkittuja teemoja

- Työkyky
- Työhyvinvointi, työn ilo ja merkitys
- Työn hallinta, töiden sujuvuus
- Esimiestyö
- Työyhteisöjen toimivuus
- Muutosten kohtaaminen
- Kehittämismyönteisyys
- Työn kuormittavuus
- Koettu väkivalta ja epäasiallinen kohtelu
- Työssä jatkamisen tukeminen

Miltä näytti julkisen alan työhyvinvointi v.2016 ?

Henkilöstön voimavaroja:

- Työ on tärkeää ja merkityksellistä
- Työhön voi vaikuttaa
- Hyvä ilmapiiri ja luottamus työyhteisöissä
- Esimieheen ollaan usein tyytyväisiä

Henkilöstöä kuormittavat:

- Työ on henkisesti raskasta
- Aika ei riitä töiden tekemiseen
- Väkivalta tai sen uhka asiakkaan taholta
- Epäasiallinen kohtelu työyhteisössä

Hyvä työkyky
Työn ilo ja innostus
Suosittelee työpaikkaansa

Tukena muutoksissa:

- Henkilöstön osaaminen on sopiva
- Työntekijät ja työyhteisöt kehittävät toimintaansa
- Hyvät voimavarat kohdata muutoksia

Muutoksen jarruna:

- Vähäinen palaute ja palkitseminen
- Heikko tiedonkulku
- Työnantajan tuesta työssä jatkamiseen ei aina tiedetä

**Korvaavan työn
kehittämisverkosto
2018**

Korvaavan työn kehittämisverkosto 2018

■ Tavoite

- Korvaavan työn valmistelutyön suunnittelu ja toteuttaminen yhteistoiminnallisesti oman organisaation sisällä, verkostolaisten ja Kevan asiantuntijatahojen tuella.

■ Kenelle

- Organisaatiolle, joilla ei ole vielä sovittuja menettelytapoja korvaavan työn käytöstä, mutta aktiivisen tuen toimintatapa on käytössä ja päivitetty lähivuosina
- 2-3 osallistujaa/organisaatio: HR:n edustaja, työterveyshuollon edustaja ja esimiestason edustaja

■ Työskentelytapa

- Ennakkotehtävät, verkkotapaamiset, 3 työpajaa, työskentely Kevan oppimisympäristössä

■ Kuinka mukaan

- Lähetä sähköpostia: satu.haapakoski@keva.fi
- Verkostoon mahtuu 10 organisaatiota mukaan

■ Ajankohta: huhti-joulukuu 2018

